

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА**

**КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ
и
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА КООРДИНАЦИОНЕ ПОСЛОВЕ
У ПРЕГОВАРАЧКОМ ПРОЦЕСУ СА ПРИВРЕМЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
САМОУПРАВЕ У ПРИШТИНИ**

**ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ У
ДИЈАЛОГУ БЕОГРАДА И ПРИШТИНЕ
(за период од 15. јуна 2020. године до 31. децембра 2020. године)**

15. фебруар 2021. године

Садржај:	
Увод	1
А) Друштвено - политичка ситуација на Косову и Метохији	7
Б) Безбедносна ситуација на Косову и Метохији	8
В) Обавезе проистекле из Првог споразума	13
1. Заједница српских општина	13
2. Полиција	14
3. Правосуђе	16
4. Енергетика.....	18
5. Телекомуникације.....	20
6. Европске интеграције.....	22
Г) Обавезе проистекле из техничких споразума	23
1. Катастар	23
2. Матичне књиге.....	24
3. Царински печат	24
4. Универзитетске дипломе	25
5. Слобода кретања.....	26
6. Интегрисано управљање прелазима (ИВМ)	28
7. Регионално представљање	29
8. Званичне посете и официри за везу	30
Д) Остале теме	31
1. Наплата царина	31
2. Развојни фонд за тзв. север Косова.....	32
3. Осигурање возила	33
4. Слободна трговина	33
5. Мост и Парк мира у Косовској Митровици	34
6. Цивилна заштита	36
7. Споразуми и дијалог привредних комора	36
Закључак	38

Увод

Током протеклог извештајног периода, коначно је дошло до обнављања Дијалога након до сада најдуже прекида у преговорима од када су покренути 2011. године. Искључиви разлог овог дуготрајног застоја било је приштинско незаконито увођење царинских такси на робу из централне Србије и БиХ, које је у различитим формама било на снази од 21. новембра 2018. године. Те мере блокаде српске робе формално су суспендоване од стране владе Аљбина Куртија 2. априла 2020. године, али су фактички заправо пооштрене кроз увођење мера „постепене примене реципроцитета,“ чији је циљ био не само онемогућавање пласмана српске робе, већ и отворена опструкција покушаја обнављања Дијалога.

Све незаконите и рестриктивне трговинске мере Приштине, формално и фактички је укинула тек влада Авдулаха Хотија 6. јуна 2020. године, чиме је отворен пут за обнављање Дијалога. До тога је недуго потом и дошло захваљујући првенствено иницијативи Француске и Немачке као водећих чланица ЕУ, али и уз додатни „импулс“ Сједињених Америчких Држава (у даљем тексту САД), које су се као спољни актер ангажовале са циљем релаксирања односа и обнове поверења две стране.

Иако је Дијалог обновљен недуго потом, у јулу 2020. године, почетни залет и ентузијазам у смислу очекиваног брзог напретка по суштинским питањима анулиран је готово упоредо са рестартовањем процеса. У том смислу, свакако да је одређени ограничавајући ефекат испољила заинтересованост посредничке стране за променом дотадашње методологије вођења преговора. Специјални представник ЕУ за Дијалог Београда и Приштине Мирослав Лајчак покушао је у више наврата да формално успостави принцип по којем „ништа није договорено док све није договорено“, а који конкретно значи да би ради успешности Дијалога до даљег требало оставити по страни сва до сада нерешена и спорна питања. Према тој замисли, актуелна спорна питања би се накнадно решавала у ширем оквиру евентуалног тзв. Свеобухватног споразума – у којем би била решавана и сва друга питања која до сада нису била предмет Дијалога.

Имајући у виду да је Београд, за разлику од Приштине, испунио све своје обавезе из до сада закључених споразума, није тешко претпоставити зашто српска страна није исказала сагласност са овом методологијом и зашто је наставила да доследно инсистира на потреби стриктног испуњавања свих споразума који су претходно постигнути у Дијалогу. Као страна која је испунила апсолутно све своје обавезе из досадашњег тока преговора и као страна која није остварила интересе који су јој гарантовани до сада постигнутим споразумима, Београд је из позиције пуног политичког, правног и моралног кредибилитета заступао став да је промена правила током самог процеса преговора - и то искључиво на штету стране која је испунила све обавезе - апсолутно неприципијелна, нелегитимна, па и неетична.

Што се тиче динамике разговора у обновљеном Дијалогу, она је нумерички била на задовољавајућем нивоу, посебно ако имамо у виду поменути проблематику везану за припрему састанака у светлу различитог виђења методологије вођења преговора. У том смислу, од првог састанка на високом нивоу 16. јула 2020. године, на којем је формално обновљен Дијалог, одржано је укупно 11 рунди разговора. Међутим, упорно инсистирање српске стране у припремама свих ових састанака, да питање успостављања

ЗСО треба да буде прва и приоритетна тема разговора у наставку Дијалога, поново је нажалост остало без позитивног одговора посредничке и друге стране.

Уместо тога, посредничка страна је настојала да питање ЗСО решава кроз „утапање“ у ширу тему под називом „права невећинских заједница“, у оквиру које би природно требало да се разговара о новим уступцима двеју страна у контексту утврђивања додатних права српског народа на КиМ. У том смислу, Београд би за преузимање нових обавеза, које као и све друге увек и доследно испуњава, по логици ствари требало да добије неко ново обећање да ће друга страна испунити свој део нових обавеза. То напросто није било реално очекивање у ситуацији када управо та друга страна осам година отворено и јавно одбија да испуни оно што је претходно потписала, при томе не трпећи апсолутно никакве последице од ЕУ, као посредника и гараната договореног или било којег другог субјекта. Из наведеног је сасвим јасно због чега Београд није могао да прихвати овако постављен оквир преговора о питању ЗСО и због чега је до данас наставио да инсистира на ставу да је испуњавање свих претходно постигнутих споразума, а у првом реду оних који регулишу питање ЗСО, природни услов за могућност евентуалног „подизања“ преговора на неки виши ниво разговора у којем би се на свеобухватан начин регулисали односи Београда и Приштине.

Упркос томе, посредничка страна је наставила да игнорише чињеницу да је Дијалог од 2013. године суштински у пролонгираној кризи управо због заобилажења проблема везаног за приштинско одбијање испуњења обавеза по питању ЗСО. И поред ове начелне замерке, српска страна је захвална што су ЕУ посредници током овог извештајног периода напokon уважили њене дугогодишње захтеве за увршћивањем у Дијалог изузетно важних питања несталих, интерно расељених, економске сарадње, као и питања имовине и финансијских потраживања.

У том смислу, у првом делу обновљеног Дијалога су најпре покренута питања која се тичу несталих, интерно расељених и економске сарадње. Током јула и августа, у оквиру рунди разговора на високом и техничком (експертском) нивоу, вршена је размена мишљења и ставова о кључним елементима које би требало да садрже крајња решења по овим питањима. Та интензивна активност напokon је резултирала усаглашеним (не и финално договореним) документима који се тичу сарадње две стране у оквиру три наведене теме.

Када је реч о питању **несталих лица**, стране су се усагласиле да се ово питање решава кроз неометан приступ локацијама за које постоји сумња да се на њима налазе гробнице са посмртним остацима несталих, затим кроз међусобну и сарадњу са релевантним међународним субјектима у идентификацији посмртних остатака, као и кроз обезбеђивање приступа релевантним архивским документима који би могли да расветле судбину несталих. Кључни проблем овог усаглашеног документа односи се на крајње уопштен начин дефинисања релевантних архива кроз „приступ свој доступној домаћој и међународној документацији“, јер се овом језичком конструкцијом по аутоматизму обухватају архиви Републике Србије као међународно-правног субјекта, што није случај са Приштином, која представља територију која се налази под привременом међународном управом. Самим тим, овај документ не обухвата архиву терористичке „Ослободилачке војске Косова“ (ОВК) – за коју Приштина тврди да не постоји – што је за Београд неприхватљиво. Такође, документ не предвиђа формирање и

почетак рада Заједничке комисије за имплементацију. Због свега тога, српска страна не верује да усаглашени документ може истински решити питање несталих, посебно када се има у виду динамика његове примене. Зато ће наставити да инсистира да се у крајње решење уврсте и следећи суштински елементи: 1) јасно одређење ко, под којим условима, на који начин и којим све архивама може приступити, 2) делотворне оперативне и стручне надлежности и обавезе за тела која се баве имплементацијом договора о несталима, и 3) јасне и обавезујуће рокове за почетак и завршетак имплементације оног што је договорено.

Што се тиче **интерно расељених и избеглих лица** (ИРЛ), српска страна није у потпуности задовољна ни овим усаглашеним документом јер се њиме одговорност расподељује на „стране“, а не на Приштину која је искључиво одговорна за судбину ИРЛ и једина има јасне обавезе у том погледу. У основном делу документа, постављена су начела која су до те мере уопштено формулисана да практично онемогућавају операционализацију кроз за то посебно предвиђени Акциони план. У том контексту, приступ ЕУ је фактички идентичан приступу Приштине у протеклих 20 године, јер се заснива на општем теоријском заснивању решења овог врло сложеног проблема на општечовечанским начелима којима се позивају ИРЛ да се слободно врате и да ће неодређени субјекти у неодређено време и на неодређени начин учинити све да би та лица на сваки начин била заштићена и логистички подржана у намери да остваре одржив повратак и нормалан живот.

Српска страна је у више наврата указала да не верује у успех таквог приступа - који у начелу није и не може да буде споран – јер се њиме у потпуности занемарује практична страна проблема повратка ИРЛ. Примера ради, на тај начин се игнорише чињеница да је управо поступање институција ПИС у Приштини кључни разлог за одсуство повратка, јер управо ти субјекти на КиМ генеришу и/или толеришу физичко и имовинско-правно насиље према повратницима. Повратници се веома често хапсе под изговором оптужби за наводне ратне злочине и фактички се онемогућавају у настојањима да створе услове за економску одрживост након повратка. Због тога, КиМ је и даље територија на коју се у светским оквирима вратио најмањи број прогнаних лица.

Због свега наведеног, минимални захтеви српске стране су да решење овог питања мора да почива на конкретним релевантним међународно-правним документима СБ УН, ЕУ, Савета Европе итд., као и да буде операционализовано кроз одговарајући и детаљно разрађени покрајински „Закон о повратку“. Захтев Београда, у том смислу, је детаљно и исцрпно формулисан у предлогу који је предочен ЕУ, а он укључује јасно одређење конкретних механизма који морају да буду гарантовани поменути акт ПИС у Приштини. Минимално говорећи, ради се о српским захтевима да право на повратак ИРЛ и свих њихових потомака буде трајно гарантовано и да они имају потпуну слободу да одаберу да ли ће се вратити у места из којих су прогнани или у неко друго место на КиМ. Ти захтеви се односе и на потребу успостављања посебног механизма унутар полицијских и правосудних структура ПИС у Приштини, које ће се директно бавити заштитом безбедности и права повратника (посебна правна заштита, максималне казне за лица која би починила прекршаје и злочине против популације ИРЛ, итд.), конкретно прописаним износом трајне алокације финансијских средства из буџета ПИС у Приштини за социјалну и економску самоодрживост повратника у Покрајини, као и олакшан приступ свим административним и социјалним функцијама.

По питању **економске сарадње**, стране су се сагласиле у вези остваривања што интензивније међусобне сарадње у циљу побољшања животног стандарда људи. Постигнута је начелна сагласност да договор о економској сарадњи обухвати све споразуме постигнуте током Дијалога, а посебно оне који се односе на регулисање слободног протока људи, робе, услуга и капитала.¹ Сарадња две стране у оквиру ових споразума би требало да буде проширена сарадњом на кључним инфраструктурним и инвестиционим пројектима, стварањем поједностављених процедура за вршење електронских плаћања, као и несметаним оснивањем и функционисањем компанија једне стране у оквиру надлежности друге стране, у складу са важећим прописима. Кључни проблем по питању економске сарадње је што Стални комитет, који је предвиђен као механизам за имплементацију договореног, нема јасно дефинисане задатке, обавезе и овлашћења, динамику и начин рада, као и рокове за примену договореног. Отуда се предлог ЕУ исцрпљује у договору који заправо значи само да су се две стране договориле да о економској сарадњи разговарају у оквиру Сталног комитета по закључењу договора о овом питању.

Након разговора о ова три питања, на састанку на високом нивоу почетком септембра су отворене и две нове теме – финансијска потраживања и имовина. Иако су ставови обе стране у неким аспектима приближени током разговора који су вођени у периоду септембар-децембар 2020. године и даље постоје значајна размимоилажења по питању финансијских потраживања и имовине. Међутим, будући да је имовина суштински садржана као тзв. претходно питање у скоро свакој другој теми преговарачког процеса, прво је неопходно да се сагледају могућности усаглашавања најопштијих принципа за њихово решавање.

С друге стране, разговори о имплементацији споразума који регулишу формирање Заједнице српских општина (ЗСО) још увек нису почели због отвореног јавног одбијања Приштине да у њима учествује. Због тога је српска страна појачала кредибилитет својих тврдњи да нерешавање овог питања узрокује застоје у примени раније постигнутих споразума и да док оно не буде затворено није могуће обновити кредибилитет друге стране као преговарача са којим се могу закључивати евентуални нови споразуми са новим обавезама по другим питањима.

Када је реч о имплементацији до сада договорених споразума у Дијалогу, који већ имају устаљену динамику реализације и одвијају се суштински независно од преговарачког процеса, значајно је напоменути да су две стране у условима пандемије *COVID-19*, која представља својеврсну „физичку“ препреку наставку Дијалога, мање-више успешно наставиле да примењују споразуме који се тичу слободе кретања и *IBM*.

Позитиван помак у извештајном периоду регистрован је и у оквиру имплементације Споразума о *IBM* на ЗТП Мердаре, који се налази у надлежности приштинске стране. У том контексту, службеници српске стране на ЗТП Мердаре су након две године прешли из старих контејнера у нови административни објекат, након чега је *UNOPS* реализовао преостале радове на овом прелазу. У вези примене поменутог

---

¹ Ради се о споразумима из области слободе кретања, *IBM*, узајамног признавања диплома, катастра, царина и царинског печата.

споразума регистрован је чак и одређени напредак кроз усаглашавање ветеринарских сертификата за храну за кућне љубимце и сертификата за испоруку домаћих говеда за приплод и/или тов.

Међутим, кључни проблем у погледу имплементације преосталих споразума суштински остаје то што су све нереализоване обавезе из тих споразума оне које је на себе преузела Приштина. Она је те обавезе и током овог извештајног периода „по обичају“ или отворено одбацивала, или их формално прихватавала, а суштински опструисала на сваки могући начин. Упечатљиви примери за ову тврдњу су имплементација Споразума о правосуђу, где Приштина одбија да изврши обавезу формирања већа са већином српских судија у тзв. Специјалном одељењу Апелационог суда у Приштини и немогућност довршетка примене Споразума о мосту, где Приштина одбија да кроз своје прописе формализује административну поделу једне руралне катастарске општине између Северне и Јужне Митровице, коју је пре више од три године, и то према властитим прописима, сама фактички спровела.

Услед свега наведеног, српска страна је и током овог извештајног периода значајан део пажње посветила деловању према међународним субјектима и јавности, којима је непрестано презентовала и разобличавала конкретне поступке Приштине којима се подрива кредибилитет и одрживост преговарачког процеса. У том смислу, Београд је спремно одговарао на свако од бројних приштинских кршења споразума из области енергетике, диплома, катастра, слободе кретања, полиције, цивилне заштите, главног моста у Косовској Митровици, званичних посета и свих других области у којима Приштина врши опструкцију договореног.

Посебан проблем је што се системски проблеми из Дијалога транспонују на покрајинској политичкој сцени у форми грубих антисрпских политичких провокација које приштински званичници користе искључиво за „унутрашње“ сврхе. Јачина тих провокација је током протеклог извештајног периода достигла један виши ниво услед изражене политичке нестабилности и припрема сада већ протеклих покрајинских избор. У том смислу, посебно су забрињавајући акти нарушавања заштићене зоне око манастира Високи Дечани, бројни напади на Србе, посебно на повратнике у Метохији и другде, као и на пласирање информација да српска страна крши договоре и да са Приштином преговара о признању њене лажне „државности“.

Управо супротно, српска страна је читавим током и овог обновљеног Дијалога доследно инсистирала на стриктном поштовању свега што је у преговарачком процесу договорено. То чини не само зато што је поуздан, кредибилан и предвидив партнер, већ и зато што верује да су управо договори из Дијалога најчвршћи гарант заштите Срба у Покрајини и очувања државног суверенитета и територијалног интегритета.

У наставку извештаја, по већ устаљеној пракси, дат је детаљан приказ стања по свим питањима која су предмет Дијалога, и то у оквиру три тематски груписане категорије питања. Прву групу чине питања и процеси произашли из политичког дела Дијалога, а на основу Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа, као и пратећих докумената. Другу групу чине питања произашла из тзв. техничких споразума постигнутих уз посредовање ЕУ. Трећу групу питања чине она која су проистекла из договора направљених у циљу решавања и превазилажења других, не

мање важних, питања чије постојање објективно представља препреку наставку нормализације односа.

А) Друштвено - политичка ситуација на Косову и Метохији

Друштвено-политичка ситуација на Косову и Метохији је и током овог извештајног периода била изузетно нестабилна, а та нестабилност је у коначном и резултирала новим ванредним изборима, који су одржани 14. фебруара 2021. године.

Ти избори су учврстили позицију Самоопредељења и дефинитивно устолучили тај покрет и његовог лидера Албина Куртија, као апсолутно и неспорно најјачу политичку снагу у Покрајини. Овај почетак „ере Самоопредељења“, које је на изборима освојило безмало натполовичну већину, јасно се називао још током краткотрајне прве владе под вођством Албина Куртија. У том периоду од јануара до јуна 2020. године, Курти се у очима већине албанских грађана на КиМ дефинитивно профилисао као једина друштвена снага која је способна и вољна да изврши процес декриминализације политике и обрачуна се са системском корупцијом.

Најснажнији импулс остваривању дефинитивне превласти Самоопредељења „невољно“ је, и парадоксално, генерисала политика ДСК Исе Мустафе, који је био Куртијев коалициони партнер у том периоду и који је по сваку цену настојао да заустави пораст популарности Куртијеве политике. Подсећања ради, ДСК је на претходним изборима освојио тек глас мање од Куртијевог покрета, при чему су оба та субјекта у највећој мери стекла изборни легитимитет залажући се за принципијелност у политици и оштар отклон од ДПК, АБК, НИСМА итд. Радило се о партијама, групама и покретима који су се на власти смењивале од организовања првих покрајинских послератних избора, а које су проистекле из окриља терористичке ОВК и које грађани на КиМ претежно сматрају одговорнима за невероватно висок степен корупције и криминализације друштва. Исто тако, обе победничке партије са претходних избора номинално су се залагале за наставак Харадинајеве политике конфронтације према Београду и политику условљавања и блокаде наставка Дијалога.

Изборима који су одржани током овог извештајног периода је дефинитивно довршено растакање политичког и партијског система који је на КиМ учвршћен недуго по окончању агресије на СР Југославију, садашњу Републику Србију, 1999. године, а који је претходно већ био неповратно нарушен подизањем оптужнице против највиших и најугицајнијих покрајинских политичара – бивших вођа терористичке ОВК. Овај процес одвијао се упоредо и у директној вези са нарастајућим социо-економским незадовољством и расту анимозитета „естаблираним“ политичким партијама, што му је битно умањило међуетнички конфликтни потенцијал.

Упркос томе, као и упркос чињеници да је питање Дијалога и односа Београда и Приштине и овога пута било на периферији политичке борбе у предизборној кампањи, овога пута се чини да ће однос победника избора према овом питању поново одредити судбину Куртијеве владе. У том смислу, иако је огромна већина грађана албанског корпуса Куртију дала несумњив мандат за побољшање њиховог социо-економског положаја и обрачун са системском корупцијом и организованим криминалом, она је мандат лидеру Самоопредељења указала у првом реду захваљујући ореолу принципијелности – који је градио и стекао кроз јасан став да нема компромиса у преговорима са Београдом.

Иако је убедљивом победом Самоопредељења најзад окончана хронична политичка нестабилност на КиМ, у наредном периоду највероватније неће доћи до стабилизације политичких и друштвених прилика. Осим институционалног и ванинституционалног отпора који ће досадашњи имаоци политичке моћи користити против Куртијеве намере да их додатно ослаби и дефинитвно пошаље на политичку маргину, на такав развој догађаја указује и чињеница да Куртијев табор нема потребну већину за избор председника ПИС у Приштини. Ради се о питању које је високо на дневном реду свих политичких субјеката у Приштини, а у чијем расплету ће Курти свакако покушати да спречи стварање центра моћи који би краткорочно и на дуге стазе могао да га угрози. Иако је предизборну коалицију склопио са актуелном в.д. председника ПИС у Приштини и бившом високом функционерком ДСК – која је баш због политике Мустафине партије према Самоопредељењу иступила из ДСК – и иако ју је у кампањи па и након избора називао „председником“, чињеница да је за њен избор на ту функцију потребна квалификована већина, не даје довољно простора за уверење да ће њихов вероватни договор моћи да се реализује. Осим тога, заинтересованост за наведену позицију је јавно прокламовао лидер АБК и бивши председник покрајинске владе Рамуш Харадинај, који то вероватно није учинио пре него што је у том правцу добио бар неформалну, али солидну „унутрашњу и спољну“ подршку.

Следствено, Самоопредељење и његови савезници ће у Покрајини у дужем року имати пресудни утицај на целокупно друштвено-политичко окружење и управо ће они одређивати „тајминг“ и правила игре у том окружењу. У том смислу, иако би сама снага Самоопредељења требало да гарантује да у догледно време неће бити нових избора, тај сценарио се због интереса Аљбина Куртија у контексту избора покрајинског председника, као и крајње непредвидивог „фактора Дијалога“, не може сасвим искључити. У сваком случају, за очекивати је да ће нова влада под вођством Куртија настојати да у пуној мери делегитимизује досадашњи начин вођења етаблиране политике и да ће више пажње посветити јачању социјалне кохезије. У таквим околностима, шансе опозиције да угрози нову власт у Покрајини биће минималне и у највећој мери ће бити повезане са могућношћу евентуалног окривљивања Куртија за „издају“ у односу према Београду. Говорећи о овој могућности, индикативно је имати на уму да се лидер АБК Харадинај у последњих неколико месеци истовремено нудио Самоопредељењу као потенцијални председник од ауторитета, а у изјавама и провокацијама према Београду и Србима „нападао“ позицију Самоопредељења као далеко најискључивијег приштинског субјекта. У том смислу, Харадинај је уочљиво неколико пута непотребно износио некакав ултиматум Србији да у наредних пар година призна лажну државност тзв. Косова, претећи у супротном Великом Албанијом.

Б) Безбедносна ситуација на Косову и Метохији

Безбедносна ситуација на Косову и Метохији је и током овог извештајног периода показивала све одлике нестабилности, која је у стратешком смислу у дужем периоду генерисана политичким турбуленцијама унутар албанског политичког блока на КиМ. У том контексту, стање безбедности је у односу на претходни извештајни период додатно еродирало продубљивањем политичког наратива о „издајницима“ и „патриотама“ у међуалбанским сучељавањима, која су посебно била изражена услед подизања оптужница и високо ризичних хапшења Хашима Тачија, Кадрија Веселија и других

бивших вођа терористичке ОВК због оптужби за ратне и злочине против човечности током сукоба 1990-их.

Стварајући околности у којима се водећи политички субјекти надмећу у дискурсу „издаје“ и „патриотизма“, приштински естаблишмент је отишао толико далеко да је током протеклог периода, а у условима постојеће пандемије, отворено угрозио здравствену безбедност грађана. Приштина је то учинила максимално се трудећи да онемогући и/или отежа снабдевање српских здравствених установа виталним медицинским апаратима и потрештинама – укључујући и животно значајан индустријски кисеоник који се користи за одржање у животу најтежих *COVID 19* пацијената. Премда се ради о деловању које је изван свих граница и резона политичког и људског, међу водећим албанским приштинским партијама није било ниједне која се успротивила поменутом деловању ПИС у Приштини.

У истом оквиру може се тумачити и одлучност Приштине да спречи српске здравствене и друге органе и институције да на простор КиМ дистрибуирају вакцине против болести *COVID 19* и тиме спасу што више живота грађана Покрајине. Уместо да учине све да помогну ову чисто хуманитарну акцију српске стране, приштински политички субјекти су се ујединили у креирању виђења да се ради о питању заштите некаквог „суверенитета“ лажне тзв. косовске државе.

Најдиректнији негативан утицај на стање безбедности на терену и даље по природи ствари чини наставак развоја и јачања капацитета и функција тзв. Косовских снага безбедности (КСБ). Само постојање такве паравојне формације на простору КиМ противно је Уставу Републике Србије, Резолуцији 1244 СБ УН, Привременом УНМИК уставном оквиру за Косово и Војнотехничком споразуму из Куманова. Имајући то у виду, као и чињеницу да је још 2018. године донела незакониту одлуку о трансформацији ових снага у тзв. ОС Косова, па затим и да та одлука није до краја подржана од свих традиционалних савезника Приштине, њене власти су током овог извештајног периода посебно појачале активности на „међународној субјективизацији“ ове оружане формације. У том смислу, Влада ПИС у Приштини је 31. децембра 2020. године донела одлуку о упућивању тзв. КСБ у међународне мисије у саставу Националне гарде Ајове ОС САД. Према јавно доступним изворима очекује се да ће снаге КСБ у прву „мировну мисију“ бити упућене до марта 2021. године и то ће највероватније бити јединице логистике и одржавања. Упркос томе што се радо о неборбеним јединицама, чињеница је да ће њихово учешће у мировним мисијама повећати степен претње коју КСБ представља на простору КиМ – једнако у смислу искуства његових припадника, као и контаката и извесне међународне субјективизације које ће стећи у том оквиру.

Претња радикалног исламског екстремизма је делимично опала током пандемије због знатног смањења интензитета друштвених активности непосредним контактом, кроз који се у крајњем „верификују“ сви други методи ширења ове опасне екстремне идеологије. Упркос томе, већ уочљиве економске последице пандемије готово извесно ће у средњем року ојачати одржаније снажан тренд ширења радикалних исламистичких идеја. Такав закључак логично проистиче из очекиваног продубљивања соци-економских (не)прилика у Покрајини, али и услед дуготрајно смањених могућности путовања у удаљене земље. Те околности би врло лако могле да чак и доведу до интензивнијег деловања радикалних исламистичких екстремист у сопственом

непосредном физичко-географском окружењу у којем живе – насупрот концепту „рата за веру“ у удаљеним регионима.

Када у контексту наведених чинилаца анализирамо стање безбедности српског становништва на КиМ у протеклом извештајном периоду, постаје јасно због чега је интензитет притисака и насиља према њима знатно појачан. У том смислу, устаљен је дуготрајан негативан тренд транспоновања свих унутаралбанских проблема на својеврсну друштвену и институционалну агресију према Србима, њиховој имовини, као и симболима и институцијама који симболишу њихову верску и националну припадност. О томе сведочи укупно преко 50 етнички мотивисаних напада на Србе од 15. јуна до 31. децембра 2020. године², који нису процесуирани и расветљени. У наставку издвајамо следеће такве инциденте:

Јун:

- 22. јуна, у селу Доње Кормињане, општина Косовска Каменица, нападнуто је лице српске националности из села Ајновце, општина Косовска Каменица, ком приликом су му ножем нанете повреде у пределу грудног коша. Повређени је превезен у ЗЦ у Врању ради указивања лекарске помоћи и након тога пуштен кући.
- У току ноћи између 22. и 23. јуна, у селу Велико Крушево, општина Клина, у дворишту куће лица српске националности обијен је помоћни објекат и отуђени електрични млин за жито, растурач вештачког ђубрива и бројни алат. Случај је пријављен припадницима Косовске полиције (КП) у Клини који су извршили увиђај.

Јул:

- 29. јула, у селу Парлово, општина Ново Брдо, обијена је православна црква „Свети цар Константин и царица Јелена“. Након извршене преметачине, отуђена је икона и новац. Припадници тзв. косовске полиције из Гњилана су извршили увиђај.
- 4. јула, у ноћним сатима, у већински српском селу Прилужје, општина Вучитрн, отуђен је мотокултиватор са фрезом, власништво лица српске националности. Догађај је пријављен припадницима КП, који су извршили увиђај.
- 26. јула, у Клини, на зиду оградe куће у власништву лица српске националности, користећи одсуство укућана, исписан је графит “KILLER” (убица). Догађај је пријављен припадницима КП у Клини, који су извршили увиђај.

Август:

- 4. августа, на локалном путу у селу Видање, општина Клина, у непосредној близини куће лица српске националности, из возила у покрету испалено је четири хица из пиштоља. У том тренутку у кући су се налазили власник и његова супруга. Није било повређених, нити материјалне штете. Обавештени су припадници КП који су извршили увиђај и пронашли три чауре калибра 7,62 мм.
- 20. августа, у близини Брезовице, општина Штрпце, на магистралном путу Урошевац – Штрпце – Призрен, неколико млађих лица албанске националности, која бораве у викенд насељу Тршења на Брезовици, покушало је да скине заставу Р. Србија, која се налази на јарболу код споменика "Путниче". Наведени споменик подигнут је у спомен жртвама стрељаним у току Другог светског рата. Мештани општине Штрпце су догађај пријавили припадницима тзв. косовске полиције, који су изашли на место

---

²Према званичним подацима којима Канцеларија за Косово и Метохију располаже.

догађа и спречили наведена лица у намери коју су имали. Међутим, они нису привођали наведена лица, већ су са њима обавили разговор и упозорили их.

- 22. августа, у Средској, општина Призрен, ловачким оружјем оштећене су камене плоче и метал на крову цркве „Успење Пресвете Богородице“. Осим тога, из зида је ишчупан метални крст и симболички окренут наопако изнад олтара, што су све парохијани пријавили КП која је извршила увиђај.

Септембар:

- 5. септембра, на административном прелазу ЗТП Рудница, заустављено је возило са 10 играча, 3 тренера и секретара ФК „Мачва“ из Богатића, који су имали заказану фудбалску утакмицу са ФК „Трепча“ из Житковца, у Општини Звечан. Њима није дозвољен улаз на АП КиМ уз образложење да ПИС у Приштини не дозвољава српским клубовима да учествују у такмичењима на територији Покрајине.
- У току ноћи између 14. и 15. септембра, у месту Бабин Мост, општина Обилић, обијена је црква „Покров Пресвете Богородице“. Непозната лица су са источне стране цркве оштетили решетке на прозору и ушла у унутрашњост цркве. Свештеник је догађај пријавио припадницима косовске полиције.
- 29. септембра, у селу Племетина, општина Обилић, лица албанске националности покушале су да отму Србина - ученика 3. разреда основне школе - који се из школе враћао кући. По наводима мајке дечака, два лица покушала су да га увуку у ауто, али је он успео да се отргне и побегне у оближње двориште. Случај је пријављен тзв. косовској полицији ПС у Обилићу, који су извршили увиђај на лицу места.

Октобар:

- 7. октобра, у селу Бабин Мост, општина Обилић, непозната лица покушала су отмицу ученице петог разреда основне школе српске националности. Напад је извршен у близини православне цркве, када су из аутомобила, у коме су се налазила четири лица, изашла два лица и девојчицу повукла за ранац. Том приликом ранац се откачио, а девојчица је побегла у оближње двориште. Извршиоци су узели ранац и удаљили се са места догађаја. Због претрпљеног страха, девојчици је указана лекарска помоћ у Дому здравља у Прилужју.
- 3. октобра, у селу Доња Брњица, општина Приштина, два лица су неопажено пришла групи од седморо српске деце, која су се налазила у близини школе. У тренутку када је једно од наведених лица репетирало пиштољ, деца су се разбежала, након чега је нападач потрчао за њима и испалио један хитац. Оба нападача удаљила су се у непознатом правцу. Повређених лица није било. Догађај су забележиле сигурносне камере. Случај је пријављен припадницима косовске полиције, који су извршили увиђаји и том приликом пронађена је чаура од испаленог метка. Након извршеног напада на српску децу, због угрожене безбедности дошло је до спонтаног окупљања мештана села. Од стране представника КПС саопштено је да су на осветљавању случаја ангажована три истражитеља и обећано је веома брзо решавање и да ће током недеље имати прве информације о извршиоцима. Мештани села, поред захтева за хитно откривање извршилаца напада, захтевају и да припадници КФОР, док траје школска година, повећају своје присуство и ангажовање у близини школе, поготову у вечерњим сатима, затим да косовска полиција у свом саставу има међународне полицајце, да се напад квалификује као кривично дело убиство у покушају, да један припадник КПС буде присутан у школском аутобусу који саобраћа на релацији Доња Брњица- Грачаница и да се оствари већа сарадња са мештанима.

- У току ноћи између 18. и 19. октобра, извршено је поновно скрнављење споменика „Путниче, који се налази у месту „Ракановац“, на магистралном путу Урошевац-Штрпце-Призрен, у близини места Брезовица, општина Штрпце. Непознати извршиоци скинули су заставу Републике Србије са јарбола који стоји уз споменик, поцепали је и оставили поред споменика, док су јарбол искривили.

Новембар:

- 15. новембра, на улазу у насеље Кишница у Грачаници, постављен је билборд са слоганом „*Liria ka emer*” (у преводу: „Слобода има име”) са амблемом „УџК”.
- 17. новембра, у насељу Кишница у Грачаници, група младића албанске националности из Кишнице, уз повике „УџК”, напала је једног Србина испред куће каменицама и стакленим флашама, што је прошло без повреда. Догађај је пријављен припадницима косовске полиције ПС Грачаница, који су изашли на место догађаја и извршили увиђај.
- 18. новембра, у насељу Кишница у Грачаници, у време уклањања билборда, група младића и деце албанске националности из Кишнице вербално су напала Српкињу док је давала изјаву медијима, на албанском и енглеском језику показујући средњи прст, што су забележиле и камере новинара. Догађај је пријављен припадницима КП Грачаница, који су изашли и извршили увиђај.
- 20. новембра, у Грачаници, општина Приштина, непозната лица албанске националности бацила су Молотовљев коктел на споменик Милоша Обилића, у близини Манастира Грачаница и покушали да скину заставу Р. Србије са јарбола поред споменика, али су их у томе спречили мештани који су се затекли у близини.
- 25. новембра, у селу Дреновац, општина Клина, од стране неколико млађих лица албанске националности каменован је повратник српске националности. У тренутку инцидента он се налазио у дворишту своје куће кад су пролазила наведена лица и упућивала истом увреде, након чега су га гађала каменицама. Догађај је пријављен припадницима косовске полиције у Клини.

Децембар:

- 22. децембра, у селу Бинач, општина Витина, (село мешовитог националног састава), од стране 10-ак лица албанске националности, млађег узраста, каменована је зграда ОШ „Младен Марковић“ из Витине – истурено Одељење у селу Бинач, где наставу похађа 10-ак ученика српске националности. У истом дворишту налази се и зграда основне школе где наставу похађају ученици албанске националности, која овом приликом није била мета напада. Приликом каменовања, поломљена су стакла на прозорима и улазним вратима школе. Причињена је већа материјална штета. Догађај је пријављен припадницима КПС, који су извршили увиђај.
- 24. децембра, у селу Могила, општина Витина (село мешовитог националног састава) од стране лица албанске националности, подметнут је пожар на помоћним објектима у власништву лица српске националности. У време избијања пожара у објектима није било никог. Ватрогасна екипа дошла је на место догађаја и локализовала пожар. Причињена је већа материјална штета.

В) Обавезе проистекле из Првог споразума

1. Заједница српских општина

Ни током овог извештајног периода није било помака у имплементацији споразума који регулишу успостављање Заједнице српских општина („ЗСО“), упркос томе што се ради о најважнијем делу Првог споразума о нормализацији односа нужном механизму за опстанак српског народа на Косову и Метохији (КиМ), као и чињеници да је од постизања тог договора прошло више од **2.800 дана**. Штавише, Приштина не само да није испунила преузете обавезе по овом питању, већ су њени политички актери наставили да отворено спроводе праксу онемогућавања успостављања ЗСО и повезују то питање са разним дневно-политичким питањима - што је апсолутно противно споразумима који регулишу ову обавезу.

Премда је Београд више пута захтевао од ЕУ посредника да одлучно делују у правцу обезбеђивања брзог формирања ЗСО, још увек није организован чак ни састанак одбора за имплементацију две стране, који је предвиђен Планом имплементације, а на којем би требало да буде представљен Нацрт статута ЗСО.³ Подсећања ради, тај Нацрт је још 9. августа 2018. године израдио Управљачки тим за успостављање ЗСО (УТ)⁴ и о томе службено обавестио ЕУ посреднике. Услед неодржавања овог састанка, није било услова ни за споразумима прописано организовање следственог тематског Дијалога на високом политичком нивоу, на којем је, према Плану имплементације, тај Нацрт требало да буде представљен након састанака одбора за имплементацију две стране.

Ипак, извесна нада да би до пробоја у овој области ипак могло да дође фигурирала је након састанка на високом политичком нивоу, који је одржан у оквиру Дијалога 7. септембра 2020. Том приликом било је договорено да ће се у наставку Дијалога приоритетно разговарати о успостављању ЗСО, односно да ће бити организован посебан састанак на којем ће чланови УТ странама представити Нацрт статута ЗСО. Међутим, до тога нажалост није дошло јер је Приштина поново одбила да разговара о тој теми и наставила да јавно одбија испуњавање те и бројних других својих обавеза из Дијалога.

Упркос таквом развоју догађаја, УТ је наставио рад у складу са свим активностима предвиђеним одредбама Делокруга рада УТ, а у циљу стварања свих неопходних предуслова за успешно формирање ЗСО. Сходно томе, српска страна је формално покренула процедуру измене два члана УТ и у складу са већ установљеном праксом доставила своје предлоге кандидата ЕУ посредницима. Након тога, Приштина

---

³ УТ је написао Нацрт статута ЗСО у потпуности у складу са постигнутим договорима. У сврху израде Нацрта статута ЗСО, чланови УТ су одржали низ састанака са релевантним представницима административних структура са Косова и Метохије. У том смислу, одржани су састанци са градоначелницима и председницима скупштина општина са већинским српским становништвом, представницима Срба у ПИС у Приштини (министром за администрацију локалне самоуправе и министром за заједнице и повратак), правницима из локалних самоуправа, деканима и експертима факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (УПКМ), експертима из области права, економије, здравства, социјалне заштите, образовања, културе, спорта, просторног планирања, служби катастра, представницима мисије ОЕБС у Приштини, као и других релевантних институција са Косова и Метохије.

⁴ УТ је отпочео са радом почетком априла 2018. године, када је добио мандат од стране ЕУ.

је са листе предложених кандидата изабрала двоје нових чланова УТ: Данијелу Вујичић (која је уједно постављена и за координатора УТ) и Јелену Беловић.⁵

Имајући у виду целокупну ситуацију и блокаду коју Приштина намеће по овом питању, Београд ће приоритетно наставити да инсистира код ЕУ посредника да се што пре организује састанак на ком ће чланови УТ представити Нацрт статута ЗСО одборима за имплементацију две стране, а потом и Дијалогу на високом нивоу. Упркос неприхватљивом, готово осмогодишњем, пролонгирању успостављања ЗСО, Београд неће одустати од захтева да Приштина доследно испуни све своје обавезе из Првог и свих других споразума које јасно и прецизно регулишу ово питање.

Пошто Приштина јавно тврди да није у могућности да формира ЗСО у складу са преузетим обавезама, јер то не допушта њен нормативни оквир, Београд ће у наредном периоду наставити да инсистира да ЕУ заједно са Приштином што пре изнађе решење за промену тог покрајинског правног оквира. Овај захтев је у потпуности на линији онога што је договорено у Дијалогу и то је недвосмислена обавеза Приштине прописана чланом 1. Плана имплементације, која је и усаглашена и формулисана искључиво како би ЗСО могла да буде инкорпорирана у правни систем ПИС у Приштини у пуном капацитету - онако како је предвиђено одредбама Првог споразума, Делокруга рада Управљачког тима, Плана имплементације и Општих принципа. Свако поступање противно одредбама тих споразума за српску страну јесте и остаће апсолутно неприхватљиво, као што је неприхватљиво и правно ирелевантно свако ревидирање усаглашених одредаба Општих принципа - било да Приштина то покушава да учини кроз одлуке свог тзв. уставног суда Косова или неког другог ентитета.

Српска страна сматра да је имплементација договора о ЗСО по природи ствари од прворазредног и пресудног значаја за даљи напредак у целокупном преговарачком процесу. Заправо, непобитно је да од успеха договора о овом, најважнијем, питању умногоме зависи изводљивост решавања и већег броја других питања која су већ јасно дефинисана договорима у оквиру Дијалога. Исто тако, формирање ЗСО непходно је како би правно ваљано и кохерентно могли да буду уобличени и евентуални споразуми о питањима која су тек отворена или ће се у перспективи отворити у разговорима, као што су питања имовине, економског развоја, образовања и урбаног и руралног планирања итд. У складу са тим, Београд је током овог извештајног периода наставио да користи сваку прилику да ЕУ посредницима и осталим релевантним међународним субјектима укаже на посебан значај успостављања ЗСО. Посебан акценат у том смислу стављен је на указивање практичне неизводљивости покушаја да се у преговорима „иде даље“ пре него што се фактички реши ово питање које је потписаним споразумима формално решено пре готово осам година.

2. Полиција

У току извештајног периода није дошло до значајнијих промена ни када је реч о питању спровођења Споразума о полицији. Приштина је нажалост наставила праксу кршења тачке 7. Првог споразума, која јој прописује обавезу интеграције свих бивших

---

⁵ Преостала два члана управљачког тима су Игор Каламар и Дејан Радојковић, који су на ту функцију изабрани 2013. године.

припадника МУП Републике Србије. У том смислу, приштинска страна сада већ више од седам година од постизања споразума није испунила обавезу да интегрише преостала 72 бивша припадника МУП Републике Србије (34 ватрогасца, 15 припадника Управе за исхрану и смештај, као и 23 полицајца који наводно нису прошли безбедносне процене).

Иако не спори обавезу интеграције 34 бивша ватрогасца, Приштина до данас није предузела никакав конкретан корак по овом питању, док истовремено Приштина отворено и формално одбија интеграцију 23 бивша полицајца, као и 15 припадника Управе за храну за смештај МУП Републике Србије. Поред тога што су представници Београда у више наврата захтевали од ЕУ посредника да им доставе разлоге због којих су наводне безбедносне провере ових полицајаца биле негативне, српској страни ти подаци до данас нису достављени. Што се тиче интеграције 15 припадника Управе за исхрану и смештај, Приштина одбија њихову интеграцију под образложењем да у оквиру предвиђене систематизације у њеним институцијама не постоје радна места која би одговарала опису послова за радни ангажман ових лица. Иако је ова тврдња Приштине у основи тачна, тачка 7 Првог споразума ни на једном месту није указала да се обавеза интеграције односи само на бивше припаднике МУП Републике Србије чија радна места имају еквивалент у систематизацији покрајинских полицијских снага, већ сасвим супротно – на све бивше припаднике МУП Републике Србије на КиМ.

Исто тако, протекли извештајни период није донео промене ни када је у питању приштинско кршење тачке 9. Првог споразума, којом је прописано да ће за полицијске послове на територији четири већински српске општине на северу КиМ бити надлежан посебан полицијски директорат, на чијем челу ће се налазити косметски Србин. У складу са овом тачком Споразума, команданта регионалног директората КП Север (Надаље: „РДС“) требало би да именује покрајинско Министарство унутрашњих послова, али са листе кандидата које му у име ЗСО доставе градоначелници четири већински српске општине са севера Косова и Метохије. Имајући то у виду, јасно је да Приштина оперативно онемогућава примену тачке 9, јер управо она одбија да испуни своју обавезу и формира ЗСО. Услед кршења споразума о ЗСО и о полицији од стране Приштине, лице које се налази на челу поменутог директората КП на северу КиМ и даље је у в. д. статусу.

Приштина тачку 9 Споразума крши и периодичним упадима или претњама упада припадника специјалних полицијских јединица на север КиМ - мимо знања команданта РДС. Оваквим поступањем РДС је фактички стављен у подређен положај у односу на друге регионалне команданте КП, иако је тачком 9. Првог Споразума прецизно прописано да ће РДС „сарађивати“ са другим регионалним командантима КП и самим тим бити у равноправном статусу са њима у оквиру КП. На тај начин се командант РДС онемогућава да конзумира своју пуну надлежност у оквиру командне структуре КП, односно онемогућава му се Споразумом гарантовано право да на основу стручних и других компетенција буде искључиво надлежан за оперативно руковођење полицијским пословима на простору севера КиМ. То у пракси значи да би искључиво он, у складу са својом проценом потреба за вршењем полицијских послова на територији за коју је надлежан, имао право да затражи ангажман додатних полицијских јединица из других директората КП, када и ако је потребно.

Следећи облик кршења члана 9. Споразума очит је и у светлу чињенице да Приштина не поштује и оспорава принцип прописан тим чланом, а према којем етнички

састав полиције на северу КиМ мора да осликава етничку структуру те области. У том смислу, иако Срби чине преко 95% становништва овог дела Покрајине, Приштина на северу КиМ непрекидно ради на распоређивању полицијских јединица које делују изван ланца командовања РДС и готово искључиво су састављене од Албанаца, који притом чак ни не живе у овом делу Покрајине.

Приштина редовно крши Споразум и кроз најаве и наметање једностраних одлука о кадровским решењима - тј. одлукама о сменама и постављењима у оквиру РДС, без консултација са надлежним регионалним командантом. Иако је та пракса мање учестала у протеклом периоду, а имајући у виду невелику бројност командне структуре РДС, она је ипак изузетно опасна и штетна. О томе сведочи податак да је Приштина релативно малобројној командној структури РДС у протеклих пар година, без знања регионалног команданта, са руководећих дужности сменила три лица и извршила четири нова именовања.

Очито је да Приштина целокупним описаним деловањем континуирано покушава да ослаби положај РДС у оквиру структуре КП. Иако су њени поступци у том смислу непосредно усмерени на угрожавање аутономије рада тог директората, неспорно је да је крајњи циљ свега што Приштина предузима у кршењу Споразума о полицији заправо његово формално укидање. Српска страна је због тога и током извештајног периода у свакој прилици указивала ЕУ посредницима да целокупно описано, и често провокативно, кршење Споразума од стране Приштине директно нарушава безбедност грађана на северу Покрајине, а индиректно у другим деловима КиМ, па и читавом региону.

3. Правосуђе

Пандемија *COVID-19* је током извештајног периода знатно успорила рад правосудних институција на КиМ, које су услед тога предузимале само неопходне и хитне судске радње. Упркос томе, српска страна је активно радила на решавању актуелних проблема у области правосуђа, премда је интеграција судија, тужилаца и припадника административног особља у покрајинске правосудне структуре окончана 24. октобра 2017. године.

У вези са тим, српска страна је наставила да инсистира да Приштина обезбеди континуитет и распише конкурс за попуњавање упражњених позиција за судије, тужиоце, административно особље и тужилачке приправнике (које по Споразуму о правосуђу припадају Србима), као и конкурсе за именовање судија поротника, судских вештака, извршитеља из редова српске заједнице. Истоветне захтеве је испољавала и у погледу потребе именовања в.д. надзорних судија у судским јединицама у Штрпцу и Новом Брду.

Поред тога, Београд је инсистирао и да се именују нотари из редова српске заједнице на Косову и Метохији, будући да је до сада именован само један нотар српске националности, иако су ПИС у Приштини током августа 2019. године спровеле интервју са осам кандидата за ову позицију.

Током извештајног периода, српска страна је наставила да захтева од ЕУ посредника да делују према Приштини како би се отклонила очигледна несразмера у

односу који постоји између административних радника српске и албанске националности у Канцеларији Основног тужилаштва у Митровици, а која је изазвана интензивним запошљавањем већег броја лица албанске националности од стране Приштине.

Истовремено, Београд је настојао да изнађе решење за проблем недостатка интегрисаних тужилаца српске националности у тужилаштвима јужно од Ибра, до којег је дошло услед премештаја двоје тужилаца српске националности из основних тужилаштава јужно од Ибра у Канцеларију основног тужилаштва у Митровици. Овакво поступање Приштине не представља добру праксу, јер генерише правну несигурност српског становништва и доводи у питање објективност и стручност поступања тужиоца албанске националности у предметима српских странака.

Током извештајног периода, српска страна је наставила да инсистира код ЕУ посредника и да се расподела предмета тужиоцима врши доследно у складу са чланом 7. Споразума о правосуђу, односно да се интегрисаним тужиоцима искључиво додељују предмети који су поднети на српском језику и за које ће се поступак обављати на српском језику.

Истовремено, упркос свим покушајима Београда да се реши проблем који је настао услед одбијања Приштине да доследно примени члан 10. Првог споразума, дошло је до додатног продубљивања тог проблема. У том контексту, Приштина је наставила да ограничава другостепену надлежност Одељења Апелационог суда са седиштем у Митровици на предмете који долазе из првостепених судова само четири већински српске општине на северу КиМ.⁶ Истовремено, већа Апелационог суда у Приштини састављена искључиво од албанских судија, односно судија који нису из Одељења Апелационог суда у Митровици, наставила су да одлучују у предметима који долазе из општина са већински српским становништвом јужно од Ибра. На тај начин Приштина наставља да обезвређује посебан и јасно регулисан положај Одељења Апелационог суда у Митровици унутар покрајинског законодавног и судског система.

Приштина је наставила са устаљеном праксом кршења тачке 10. Првог споразума и у погледу непоштовања одредби о националном саставу већа која решавају питања из надлежности Специјалног одељења Апелационог суда у Приштини. Наиме, Приштина још увек није испоштовала одредбу Споразума да поступајуће веће у предметима из већински српских општина мора да буде састављено од већине судија српске националности из Одељења Апелационог суда у Митровици. Насупрот предметној одредби, председник Апелационог суда је по сопственом нахођењу поступајућа већа у овим предметима формирао са судијама искључиво албанске националности или само са по једним судијом српске националности, тврдећи при томе да у реалности не постоји довољан број српских судија како би се већа формирала у складу са тачком 10. Споразума. У циљу делимичног превазилажења овог проблема, на предлог ЕУ и страних дипломата, тзв. судски савет Косова спровео је интерни конкурс за именовање судија наведеног Специјалног одељења и том приликом је изабран један српски судија.

---

⁶ Члан 10 Споразума прописује да је Одељење Апелационог суда са седиштем у Митровици искључиво надлежно за поступање по предметима који долазе из свих општина са већински српским становништвом на Косову и Метохији.

Међутим, и даље је присутан проблем који је проистекао из деловања председника Апелационог суда супротно одредбама које прописује тачка 10. Споразума.

Осим решавања претходно истакнутих проблема, српска страна је током извештајног периода покушавала да испослује да се јасно дефинишу процедуре за доношење одлука у случајевима конфликта између пресуда и одлука српских судова који раде изван тзв. приштинског законодавног оквира и тзв. приштинских судова. Међутим, по том питању још увек није усвојен адекватан документ од стране Приштине, којим би се дефинисала процедура признања и извршења одлука српских судова на територији Покрајине, у складу са документом „Признање судских одлука“ (*Validity appeal*) који је у Дијалогу постигнут још у јулу 2013. године.

У наредном периоду, Београд очекује да ЕУ као гарант спровођења овог Споразума обезбеди да Приштину знађе решења за све наведене проблеме. Београд неће прихватити једностране поступке у том контексту и наставиће да инсистира да сва решења буду стриктно у складу са одредбама договора постигнутих у Дијалогу. Разлог томе је очигледан и садржан је у чињеници да се Споразум о правосуђу само тако може испунити у целости и само тако се може омогућило успостављање ефикасног и оперативног правосуђа на КиМ.

4. Енергетика

У извештајном периоду регистрован је већи број активности које се односе на имплементацију Аранжмана из области енергетике од 8. септембра 2013 („Аранжман“) и Закључака ЕУ посредника о спровођењу Аранжмана из области енергетике од 25. августа 2015 („Закључци“).

Подсећања ради, Аранжманом и Закључцима предвиђено је да српски оператор преносног система („Електромрежа Србије – ЕМС“) подржи настојање тзв. Косовског оператора система преноса и тржишта („*KOSTT*“) да постане засебна контролна област и члан Европске мреже оператора преносних система електричне енергије (*ENTSO-E*). Са друге стране, Приштина се овим договорима обавезала да омогући формирање две српске енергетске компаније на Косову и Метохији – „ЕПС трговина“, која би се бавила трговином електричном енергијом, и „Електросевер“, која би се бавила снабдевањем и дистрибутивним услугама (као што су издавање и наплата рачуна, одржавање и физичко повезивање нових потрошача).

Српска страна је све своје обавезе из Аранжмана испунила још 2015. године кроз потписивање више техничких споразума и Уговора о повезивању са *KOSTT* (*Connection Agreement - CA*)⁷, којима је „довела“ *KOSTT* до тога да постане засебна контролна област, након чега би у перспективи могла да оствари и чланство у *ENTSO-E*. Са друге стране, Приштина није испунила обавезе да омогући успостављање две српске енергетске компаније на северу Косову и Метохији.

---

⁷ Уговор о повезивању је потписан између чланица организације *ENTSO-E* укључујући и ЕМС са једне стране, и *KOSTT* са друге стране.

У намери да изигра обавезе из члана 16.1.б⁸ СА, којима се оснивање, лиценцирање и почетак оперативног рада српске енергетске компаније „Електросевер“ директно повезује са могућношћу да *KOSTT* постане засебна контролна област, Приштина је од јуна 2016. године, уз снажну подршку ЕУ и Енергетске заједнице, почела са разноврсним активностима које су требале да послуже и као својеврсна врста притиска да се решавање питања енергетике измести изван оквира Дијалога.⁹

Српска страна је у више наврата успела да осујети ове покушаје Приштине, али је током 2019 постало готово извесно да ће у оквиру *ENTSO-E* доћи до измене постојећег СА новим уговором, како би се усагласио са тзв. *SAFA* споразумом (*Synchronous Area Framework Agreement*)¹⁰ – тако да више неће садржати условну клаузулу која се односи на лиценцирање и оперативност српске компаније за снабдевање електричном енергијом „Електросевер“.

У складу са овим променама у оквиру *ENTSO-E*, нови СА је ступио на снагу 29. октобра 2020. године, након чега је 14. децембра 2020. године *KOSTT* почео да функционише као засебна контролна област. Тиме је Приштина остварила све своје интересе из споразума из области енергетике који су постигнути у оквиру Дијалога, а да притом није испунила обавезе које је преузела истим тим споразумима.

Што се тиче обавезе Приштине да региструје и лиценцира две српске енергетске компаније, како би подстакла промене СА у оквиру *ENTSO-E* Приштина је 7. новембра 2018. године коначно ретроактивно извршила регистрацију компаније „Електросевер“.¹¹

Политичким договором између представника Срба са КиМ и званичника тада нове Владе ПИС у Приштини - почетком јуна 2020. године – било је договорено да Приштина изврши регистровање и лиценцирање српских енергетских компанија,¹²

---

⁸ Члан 16.1.б дефинише да ће Уговор ступити на снагу када лиценца за снабдевање компанији „Електросевер“ буде издата и постане оперативна.

⁹ Приштина је најпре покушавала да покрене поступак измене члана 16.1.б СА настојећи да издејствује потписивање новог уговора којим би *KOSTT* постао засебна контролна област, пре него што српска енергетска компанија на северу Косова и Метохије добије лиценцу за снабдевање и постане оперативна. Затим је покушала да питање добијања статуса засебне контролне области повеже са пуштањем у погон далековода Тирана 2–Косово Б (јачине 400kV) између Косова и Метохије и Албаније, као и изазивањем намерних девијација и неовлашћеним преузимањем електричне енергије у оквиру електроенергетског система „Континентална Европа“, што је резултирало вишемилијонском штетом у еврима за ЕМС и Републику Србију и угрожавањем енергетске стабилности читавог региона.

¹⁰ *SAFA* споразум регулише рад синхроне области Континентална Европа. Потписивањем овог споразума ЕМС је остао надлежан за управљање целокупном контролном области Републике Србије (укључујући и подручје АП КиМ), до ступања на снагу СА.

¹¹ Компанија је регистрована на основу захтева за регистрацију који је српска страна поднела још 26. априла 2017, а на који је Приштина 2. маја 2017 одговорила негативно. Наиме, након постизања Аранжмана представници ЈП Електропривреда Србије (ЕПС) су четири пута предавали надлежним покрајинским институцијама документацију за регистрацију компанија „ЕПС Трговина“ и „Електросевер“, али је Приштина сваки пут регистрацију одбијала наводећи бројне примедбе политичке природе, као и примедбе у погледу терминологије коришћене у статутима компанија и захтевима за регистрацију. Након што су 26. априла 2017 представници ЕПС четврти пут поднели документацију за регистрацију компанија, *KARB* је 2. маја 2017 у форми циркуларног писма поново наводећи исте разлоге по питању терминологије одбила да региструје две енергетске компаније.

¹² Тим договором Приштина се обавезала да ће процес успостављања енергетских компанија („Електросевер“ и „ЕПС Трговина“) реализовати у наредном периоду и да ће овим компанијама, након

односно да српска страна поново поднесе документацију Косовској агенцији за регистрацију бизниса („КАРБ“) за две српске енергетске компаније. У складу са тим, 17. децембра 2020. године предат је захтев за регистрацију компаније „ЕПС Трговина“ и захтев за допуну регистрације компаније „Електросевер“, додавањем делатности дистрибуције електричне енергије.

Међутим, циркуларним писмом од 23. децембра 2020. КАРБ је поново одбио регистрацију компаније „ЕПС Трговина“. Као разлог за одбијање наведено је да је захтев за регистрацију непотпун, да назив компаније и шифра делатности „нису у складу са Бриселским споразумом“, да недостаје одлука о успостављању компаније „ЕПС Трговина“, као и да се статут компаније не заснива на тзв. приштинском закону о пословним друштвима. Представници ЕПС су припремили и предали жалбу на наведену одлуку КАРБ. Када је реч о захтеву за допуну регистрације компаније „Електросевер“, који је такође предат КАРБ, српска страна још увек није добила одговор по овом захтеву.

Истовремено, директор компаније „Електросевер“ је 28. децембра 2020. године тзв. приштинском енергетском регулатору („ЕРО“) поднео захтев за издавање две лиценце – једне за снабдевање и друге за дистрибуцију електричне енергије. По питању лиценце за снабдевање, представници ЕРО су обавестили директора компаније „Електросевер“ да ће размотрити поднети захтев и доставити одговор у предвиђеном року.¹³ Истовремено, представници КАРБ су истакли да лиценца за дистрибуцију неће уопште бити разматрана, јер је ЕРО у име ПИС у Приштини већ издао лиценцу за оператора дистрибутивног система за читаву територију КиМ.¹⁴

Имајући све наведено у виду, српска страна је поново тражила од ЕУ посредника да предузму неопходне мере на спровођењу свих одредби Аранжмана и Закључака ЕУ посредника, а првенствено оних везаних за регистрацију, успостављање и лиценцирање српских енергетских компанија за делатности које су договорене у Дијалогу. То је кључни услов да се очува сигурност снабдевања електричном енергијом на северу КиМ, након што је *KOSTT* постао засебна контролна област, и на томе ће Београд одлучно наставити да инсистира и у наредном периоду.

5. Телекомуникације

Прва фаза преговора између Београда и Приштине из области телекомуникација окончана је оснивањем компаније „мтс“ д.о.о., на коју је пренета сва имовина и којој су додељене лиценце за фиксну и мобилну телефонију и 30 локација за базне станице.

што постану оперативне, бити додељене лиценце за обављање делатности трговине на велико, трговине на мало (снабдевање) и дистрибуције на северу КиМ, чиме би било решено спорно питање у погледу дистрибутивних услуга.

¹³ Процедура подразумева да Комисија ЕРО, након анализе пријаве, проследи своју оцену Одбору ЕРО, који доноси коначну одлуку о издавању лиценце. Рок за доношење одлуке износи 60 дана од дана када се пријава сматра комплетном. Међутим, док се не изабере нови чланови Одбора, не може се очекивати доношење коначне одлуке о издавању лиценце.

¹⁴ У складу са приштинским прописима, за целу територију КиМ може да постоји само један дистрибутер електричне енергије, што је противно европским стандардима. Наведена лиценца је издата на 30 година компанији „*KEDS*“, која припада конзорцијуму турских компанија *Limak-Calik*.

У складу са тим, закључно са 26. јулом 2019 компанија „мтс“ д.о.о. је ставила у погон свих 30 базних станица договорених Аранжманом и Закључцима из области телекомуникација.¹⁵ Тиме је окончан процес успостављања базних станица и уједно подигнут ниво квалитета мобилне телекомуникационе мреже на КиМ.

У циљу успостављања функционалне и успешне телекомуникационе компаније, као и подизања квалитета пружања телекомуникационих услуга корисницима на КиМ, компанија „мтс“ д.о.о. је наставила да ради на успостављању и развоју телекомуникационе инфраструктуре на терену, као и на реализацији инвестиционих пројеката.¹⁶

Упркос томе што је већи део договора из области телекомуникација имплементиран, још увек су присутна отворена питања која би требало би да буду решена у складу са Акционим планом. Ради се првенствено о питањима хармонизације спектра за мобилну телефонију, телевизијског сигнала и нормализације саобраћаја поштанских услуга, као и питању уноса тачних и потпуних података о власништву компаније „мтс“ доо у катастар који функционише у оквиру ПИС у Приштини.

Осим тога, ни током овог извештајног периода нису решени битни проблеми на које је српска страна у више наврата указивала ЕУ посредницима.

Први се тиче питања интерконеције између компаније „Телеком Србија“ и приштинске компаније „РТК“,¹⁷ где велики проблем представља чињеница да су цене пружања услуга терминације¹⁸ високе за грађане, јер су дефинисане на нивоу интернационалних цена. У том смислу, требало би нагласити да поступање Приштине није у складу са духом Акционог плана, који је суштински тежи ка смањивању цена услуга за грађане.

Други проблем се тиче доделе тзв. „*IN* кода“ Приштини о чему није било говора током Дијалога у области телекомуникација. Наиме, Приштина је упутила захтев *ITU* да јој се додели „*IN* код“ у оквиру позивног броја +383 за географско подручје КиМ. Како је за доделу „*IN* кода“ потребна сагласност Београда, који ни на који начин нема прописану такву обавезу споразумима из области телекомуникација, српска страна сматра да Приштина пре евентуалних разговора о овој теми мора претходно да испуни све обавезе из већ постигнутих споразума.

Трећи проблем је инсистирање Приштине да представницима правосудних органа ПИС у Приштини на северу КиМ буду пружене услуге мобилне, фиксне телефоније и Интернета, искључиво посредством приштинског оператора „*Vala*“ – и то по моделу пружања услуга полицијским станицама на северу КиМ. На тај начин Приштина жели да уведе свог оператора на север КиМ (где готово искључиво функционише „мтс“ д.о.о.) и

¹⁵ Након што су на локацији у селу Шилово (јужно од Ибра) пуштене у рад 2G, 3G и 4G базне станице.

¹⁶ У претходном периоду окончан је велики број набавки које се односе на модернизацију пословања и успостављање савремених пословних процеса.

¹⁷ Интерконеција представља физичко повезивање и у фиксној и мобилној телефонији између два оператора на захтев корисника, приликом позивања.

¹⁸ Терминација представља услугу коју оператори наплаћују другим операторима (фиксне и мобилне телефоније) за успостављање везе са њиховим корисницима и која се наплаћује по минути разговора.

да га учини ексклузивним оператором који пружа услуге привременим покрајинским институцијама на целој територији Покрајине. Српска страна је у комуникацији са ЕУ посредницима јасно одбацила такву могућност и нагласила да се решење овог проблема може изнаћи само доследном имплементацијом Акционог плана о телекомуникацијама, кроз закључење споразума о интерконекцији између оператора.

Током извештајног периода, превазиђени су застоји који су се повремено појављивали током имплементације Споразума о смањењу цена роминга између шест западнобалканских партнера, те се може рећи да је настављен тренд смањења цена роминга и самим тим остварен значајан напредак у спровођењу овог договора.

У наредном периоду очекује се решавање питања имплементације друге фазе преговора из области телекомуникација, која се односи на хармонизацију спектра за мобилну телефонију и телевизијски сигнал, као и нормализацију протока поштанских услуга, али и осталих проблема на које је српска страна указала ЕУ посредницима.

6. Европске интеграције

Током извештајног периода, упркос континуираном залагању и високом степену посвећености који је Београд показао у процесу нормализације односа са Приштином и испуњавању прелазних мерила из преговарачког Поглавља 35, Европска унија је донела одлуку да у преговорима са Републиком Србијом не отвори ниједно ново поглавље.

До сада је Република Србија отворила 18 од укупно 35 поглавља, при чему су два поглавља привремено затворена. У поглављима која су отворена током преговарачког процеса са ЕУ постигнут је задовољавајући прогрес у испуњавању мерила.

У наредном периоду, Република Србија очекује одговор Европске комисије на предате преговарачке позиције за следећа четири поглавља: 1) Поглавље 2 – Слободно кретање радника, 2) Поглавље 14 – Транспортна политика, 3) Поглавље 21 – Трансевропске мреже и 4) Поглавље 27 – Животна средина и климатске промене. С тим у вези, објективно се може очекивати отварање нових поглавља у преговарачком процесу Републике Србије са ЕУ.

Осим тога, требало би истаћи и поглавља за која је Савет ЕУ усвојио извештаје са скрининга, а Република Србија позвана да поднесе преговарачку позицију: 1) Поглавље 10 – Информационо друштво и медији и 2) Поглавље 28 – Заштита потрошача и здравља.

Преговарачка поглавља за која је Европска комисија поднела резултате скрининга и утврдила мерила за отварање су: а) Поглавље 1 – Слободно кретање робе, б) Поглавље 8 – Политика конкуренције, в) Поглавље 11 – Пољопривреда и рурални развој, г) Поглавље 12 – Безбедност хране ветеринарска и фитосанитарна политика, д) Поглавље 15 – Енергетика, њ) Поглавље 16 – Опорезивање, е) Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање, ж) Поглавље 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената. Поглавља за која још увек није усвојен Извештај са скрининга су: а) Поглавље 31 – Спољна, одбрамбена и безбедносна политика и б) Поглавље 34 – Институције.

Република Србија ће наставити да се активно ангажује у процесу преговора са Европском унијом, посебно када је у питању Поглавље 35 под називом „Остала питања“, којим се првенствено прати напредак у имплементацији договора из Дијалога, али и напредак у целокупном процесу нормализације односа Београда и Приштине. Формални значај овог поглавља надилази фактичка компонента, у оквиру које се јасно показало да процес Дијалога остварује непосредан и доминантан утицај на целокупан процес европских интеграција Србије. Ради се о озбиљној структурној правној и политичкој нелогичности, јер Приштина експлоатише ту чињеницу да опструкцијама и једностраним актима у Дијалогу заправо блокира процес европских интеграција Србије а да при томе не мора да трпи било какву штету.

Г) Обавезе проистекле из техничких споразума

1. Катастар

Након дугогодишњег застоја, у извештајном периоду питање имплементације Споразума о катастру, који је постигнут 2011, поново је покренуто у оквиру обновљеног Дијалога у другој половини 2020. године.

То питање се од тада води у оквиру разговора о имовини, при чему Приштина и ЕУ настављају да заступају став да сва тела предвиђена овим споразумом, изузев Трипартитне имплементационе групе, морају функционисати у тзв. косовском правном систему. У складу са тим, Приштина инсистира да се имплементација Споразума о катастру спроведе путем тзв. Закона о косовској агенцији за поређење и верификацију имовине („КАУВИ“), који је једнострано израдила уз помоћ ЕУ 2016. године и усвојила га упркос противљењу Београда и Српске листе и без обзирања на чињеницу да је то у оштрој супротности са самим Споразумом.

Евентуалном применом тог једностраног и Споразуму противног решења, одлучивање о имовинским правима грађана Републике Србије и Српске православне цркве би се парадоксално поверило телима која нису предвиђена Споразумом и у којима нема представника Срба - о чијој се имовини у том процесу иначе одлучује. У том случају засигурно би се омогућила легализација отимања и узурпације приватне имовине Срба и Српске православне цркве на КиМ, што Република Србија никако не може и неће да прихвати. Иако је српска страна представницима ЕУ небројено пута указивала да је поменути приштински „закон“ потпуно неприхватљив, јер је у целости супротан Споразуму, још увек није ништа предузето у правцу његовог повлачења.

ЕУ је остала пасивна и када је бивши командант тзв. Ослободилачке војске Косова (ОВК) Насер Шаља у марту 2019. године именован за председника секретаријата тзв. Косовске агенције за упоређивање и верификацију имовине (КАУВИ). Приштина је извршила то именовање иако су против Шаљиного постављења оштро протествовали представници „дипломатских мисија“ у Приштини, тврдећи да изабрано лице не поседује адекватне квалификације да би обављало наведену функцију. Због постављења Шаље за председника КАУВИ, из одбора те агенције су се чак повукли и шефови дипломатских мисија Велике Британије и САД на КиМ, што је несумњив показатељ да су овакви поступци Приштине широко препознати као средство за остваривање личних и политичких интереса, а не старања о имовинским правима и интересима људи на КиМ.

Управо због тога, српска страна још од јуна 2016 одлучно захтева да Приштина у циљу доследне примене Споразума о катастру најпре мора да поништи све акте и одлуке проистекле из поменутог тзв. закона о КАУВИ, као и све правне радње и последице које су проистекле из његовог спровођења. Тек након тога ће објективно ће бити могуће стварање одговарајућих околности за доследну имплементацију Споразума, што значи искључиво на начин и у складу са одредбама које су њиме дефинисане.

Стога, и даље нису испуњени Споразумом предвиђени услови да српска страна може да преда скенирану оригиналну катастарску документацију за простор КиМ Специјалном представнику ЕУ у Приштини. То ће бити могуће тек када све три стране постигну договор који би омогућио доследну и потпуну имплементацију Споразума који је постигнут пре готово читаву деценију.

У циљу доследне имплементације Споразума, Београд је на састанку 17. септембра 2020. године поново изложио свој детаљан предлог којим су дефинисани структура и принципи за решавање питања приватне имовине, као и детаљне предлоге у погледу методологије и начина рада, оснивања и функционисања, структуре и седишта свих тела која су предвиђена Споразумом. Српска страна верује да ће одговоран приступ решавању ових питања, уз обезбеђивање адекватног учешћа Срба у раду Техничке агенције, Трипартитне имплементационе групе и Комисије, у крајњем ипак омогућити доследну примену Споразума о катастру, чиме би се на свеобухватан начин решило ово суштински важно питање за Србе и Републику Србију на КиМ.

2. Матичне књиге

Током извештајног периода није дошло до помака у решавања проблема који се тичу имплементације Споразума о матичним књигама. Приштина и даље, супротно овом Споразуму, одбија да надлежним службама Општине Северна Митровица достави матичне књиге (или њихове копије) са личним подацима грађана из северног дела Косовске Митровице. Услед тога ова лица, махом Срби, онемогућена су да прибаве лична документа у надлежној матичној служби у северном делу Митровице и принуђена су да и даље по њих одлазе у јужни део тог града.

Услед такве ситуације, отежан је посао и за 39 бивших административних радника МУП Републике Србије, који након интеграције раде на издавању личних докумената особа, која би требало да укључе и документа из надлежности матичне службе у четири општине на северу КиМ.

Београд је у више наврата указивао ЕУ посредницима да за успешно спровођење Споразума није довољно само да српска страна има добру вољу да испуни обавезе које из њега проистичу, већ је неопходно и да Приштина поступа на истоветан начин, те да не дискриминише грађане из северног дела Косовске Митровице, већ да им омогући да своја права остварују у надлежним матичним службама својих општина.

3. Царински печат

Српска страна у потпуности примењује Споразум о царинском печату. Решења из овог Споразума се користе у свим документима везаним за промет робе (фитосанитарни

сертификат, ветеринарски сертификати, фармацевтски сертификат, итд.) преко административне линије.

Након што су 6. јуна 2020 укинуте мере „постепене примене реципроцитета“, којима је био у потпуности онемогућен улазак производа из централне Србије на простор КиМ, ПИС у Приштини су почетком јула 2020. године (први пут након три године) искористиле *CEFTA* механизам да затраже објашњење од српске стране по питању пошиљке млевене зачинске црвене паприке, којој није дозвољено да уђе на простор централне Србије из правца КиМ преко прелаза у Прешеву. Истовремено, Приштина је дезинформисала ЕУ посреднике и представнике САД на КиМ да је Београд овим поступком прекршио договор о усаглашеном фитосанитарном сертификату. Заправо се радило о сертификату о ре-експорту приштинске Агенције за храну и ветерину који је пратио поменути пошиљку, а који ни на који начин није усаглашен између две стране у оквиру Дијалога.

4. Универзитетске дипломе

Приштина ни током овог извештајног периода није примењивала одредбе Споразума о узајамном признавању диплома из 2011 и одредбе Закључака и Оперативних закључака из 2016. године.

Конкретно, Приштина и даље одбија да призна дипломе које су издате од стране акредитованих универзитета Републике Србије и не прихвата листу акредитованих универзитета који функционишу у оквиру високошколског образовног система Републике Србије. Штавише, приштинске институције ни после осам година од постизања Споразума нису признале ниједну диплому универзитета акредитованих у систему Републике Србије.

Наведену ситуацију додатно отежава чињеница да, услед истека уговора који је имплементациони партнер за сертификационе и административне потребе *HBO SPARK* имао са ЕУ, као и због недостатка средстава, не постоји могућност за реализацију обавеза дефинисаних Оперативним закључцима које се тичу признавања диплома предуниверзитетског и универзитетског нивоа. Тиме је примена договора о признавању диплома свих нивоа потпуно блокирана и може се једино решавати у оквиру Дијалога уз посредовање ЕУ.

Осим тога, Приштина је током извештајног периода наставила са покушајима да решавање питања признавања диплома измести из Дијалога у оквиру регионалних иницијатива, пре свега Савета за регионалну сарадњу, против чега је српска страна у више наврата протестовала код ЕУ посредника.

Истовремено је наставила да изналази начине да мимо договора са Београдом стекне чланство у међународној организацији *GEANT* која окупља националне академске мреже које пружају подршку и услуге у области развоја образовања и истраживања. Премда за сада није успела да добије статус члана у овој организацији, ипак је примљена у статус сарадника, и то упркос снажној аргументацији коју је српска страна доставила свим члановима генералне скупштине *GEANT*. НАВЕСТИ ЈЕ ДАН!

Српска страна ће у наредном периоду инсистирати да Европска унија изабере имплементационе партнере и обезбеди новчана средства за њихов рад, како би се створили технички услови за наставак процеса признавања диплома у складу са Споразумом. Такође, Београд очекује од ЕУ посредника да изврше притисак на Приштину, како би се одблокирало спровођење свих договора постигнутих у оквиру Дијалога и коначно биле признате дипломе свих универзитета акредитованих у образовном систему Републике Србије.

5. Слобода кретања

Режим слободе кретања заснива се на Споразуму о слободи кретања из 2011. године, Коначним оперативним закључцима Групе за имплементацију у области слободе кретања из 2011. године („Коначни оперативни закључци“), Договорима у вези са финализацијом спровођења Споразума о слободи кретања од 14. септембра 2016. године („Договори“) и Закључцима од 19. октобра 2016. године, који су пратили наведене договоре.

У том смислу, режим слободе кретања преко административне линије се примењује на шест заједничких тачака прелаза (ЗТП): ЗТП Табалије/Брњак, ЗТП Депце/Мучибаба, ЗТП Мутиводe/Мутиводe, ЗТП Мердаре/Мердаре, ЗТП Кончуљ/Бела Земља и ЗТП Рудница/Јариње.¹⁹

Иако је Београд свој део обавеза из Договора и Закључака испунио већ до средине новембра 2016. године, имплементација постигнутих решења одложена је због неспремности Приштине да испуни преузете обавезе у договореним роковима. Услед тога се касни са применом режима „налепница“²⁰ и пререгистрацијом свих возила на регистарске таблице које издају ПИС у Приштини.

Додатни проблем у том смислу генерисан је одлуком ПИС у Приштини од 17. септембра 2020. године, којом је поништено Административно упутство о регистрацији возила са статусно неутралним „КС“ таблицама, усвојено 2018 године. На основу те одлуке издато је обавештење да више није могуће регистровати возила на „КС“ таблице и да су сходно томе власници возила са „КС“ регистарским таблицама приликом продужења регистрације дужни да постојеће регистарске таблице замене са „РКС“ регистарским таблицама. Овим приштинским актом прекршена је тачка 5. Договора из септембра 2016. године, којом је предвиђено да ће важеће „КС“ таблица бити продужено на 5 година, након чега ће две стране ово питање поново разматрати, уз посредовање ЕУ.

---

¹⁹ Поред заједничких тачака прелаза, режим слободе кретања се примењује и на шест граничних прелаза: Батровци-Бајаково и Шид-Товарник (према Републици Хрватској), Хоргош-Реске и Келебија-Томпа (према Мађарској), Градина-Калотина (према Републици Бугарској), Прешево-Табановце (према Републици Северна Македонија), као и на Аеродром Никола Тесла у Београду и Аеродром Константин Велики у Нишу.

²⁰ Режим налепница (стикера) подразумева да ће се релевантни делови регистарских таблица (статусни симболи) на возилима обе стране, приликом преласка административне линије, покривати са две беле налепнице, што би требало да замени досадашњу праксу издавања „ПРОБА“ регистарских таблица, које је Београд примењивао када су у питању возила са „РКС“ регистарским таблицама, приликом преласка административне линије.

Након оштрих реакција Београда, ЕУ је обавестила стране да ће све „КС“ регистарске таблице важити до септембра 2021. године, иако Приштина заправо до данас није укинула спорну одлуку. Због тога се очекује да ће ЕУ пре септембра 2021. године у оквиру Дијалога организовати састанак на којем би се разговарало о овом питању.

Током извештајног периода, на административним прелазима нису предузимане појачане мере и забране у циљу сузбијања ширења вируса *COVID-19*, те је српска страна поново отпочела да примењује редовне процедуре контроле возила, лица и пртљага.

Са друге стране, Приштина је током наведеног периода у више наврата мењала обухват мера ограничавања кретања становника на КиМ, како у погледу временског периода у којем је дозвољено кретање, тако и у погледу категорија лица на која се те мере односе. Услед погоршане епидемиолошке ситуације, последње мере су уведене 23. децембра 2020. године. У складу са њима, лица која имају пребивалиште изван КиМ морају поседовати негативан *PCR* тест, не старији од 72 сата, приликом уласка на простор Покрајине.²¹ Истовремено, особама старијим од 65 година дозвољен је излазак само у периодима између 6-10 часова и 16-19 часова. Новим мерама предвиђено је и да се све општине на КиМ поделе у три групе, по основу ризика од ширења заразе (општине са ниским, средњим и високим ризиком). У општинама са високим ризиком, тзв. црвеним зонама, које чине општине Приштина, Подујево, Јужна Митровица, Северна Митровица, Обилић, Косово Поље, Звечан и Зубин Поток уведен је полицијски час у трајању од 20 часова до 5 часова ујутру.

Независно од мера које су увођене ради сузбијања пандемије *COVID-19*, Приштина је наставила да примењује једностране мере којима угрожава примену Споразума о слободи кретања, а које се односе на: забрану коришћења личних карата издатих од стране измештених ПУ МУП Републике Србије са територије КиМ; забрану преласка граничних прелаза са С. Македонијом и Црном Гором лицима која поседују пасоше издате од стране Координационе управе МУП Републике Србије²²; захтев за додатним личним подацима при најави посета ИРЛ и ходочасника који желе да дођу на КиМ, што није предвиђено ни једним споразумом; као и посебне контроле и мере на ЗТП према званичницима Београда и другим лицима која долазе из централне Србије.²³

Српска страна је због тога у више наврата указивала ЕУ посредницима да примена свих наведених мера Приштине представља грубо кршење Споразума о слободи кретања и да једнострано приступање питањима од значаја за обе стране представља неприхватљив однос према постигнутим договорима.

Када је у питању злоупотреба права на слободу кретања, током извештајног периода регистровано је укупно 725 лица са АП КиМ, који су спречени у покушају

²¹ Наведена мера се не односи на лица која имају пребивалиште на простору централне Србије.

²² Наведене мере Приштина спроводи упркос томе што Споразум о слободи кретања, као ни било који други документ, не ограничава право измештених ПУ МУП Републике Србије да издају личне карте, а употреба и валидност пасоша које издаје Координациона управа није питање дефинисано Споразумом о слободи кретања, нити су стране о овом питању уопште разговарале у Дијалогу.

²³ Током извештајног периода, приштинска страна у седам случајева није дозволила улазак на подручје АП Косово и Метохија званичницима Републике Србије и спортским клубовима са подручја централне Србије, уз навођење наводних безбедносних разлога или разлога везаних за забрану окупљања на подручју АП Косово и Метохија због сузбијања вируса *COVID-19*.

илегалног преласка административне линије, док је у октобру 2020. године лишена слободе криминална група која је организовала илегалне одласке лица албанске националности са АП КиМ на подручје Европске уније.²⁴

Имајући у виду степен компликација за свакодневни живот и рад грађана, у циљу доследне примене Споразума о слободи кретања, српска страна верује да ће се у наредном периоду ипак решити наведени проблеми настали услед једностраног поступања Приштине.

6. Интегрисано управљање прелазима (IBM)

Република Србија у потпуности поштује договорене Закључке о *IBM* и Технички протокол о имплементацији *IBM*.

У вези са тим, успешно се одвија функционисање свих 6 заједничких тачака прелаза (у даљем тексту ЗТП), а Београд предузима све неопходне мере како би омогућио функционалност свих прелаза и повећао оперативност служби на њима.

Иако су мере „постепене примене реципроцитета“ укинуте 6. јуна 2020. године, након чега је поново покренут Дијалог између Београда и Приштине, још увек није организован ниједан састанак Имплементационе групе о *IBM*,²⁵ нити састанци на централном, регионалном и локалним нивоу.²⁶ И поред тога, београдска страна ради на решавању техничких проблема на ЗТП које су у надлежности Републике Србије, како би омогућила адекватне услове за рад свих службеника на прелазима. Од кључних информација за функционисање заједничких тачака прелаза у претходном периоду издвајамо следеће:

- **Успостављање нових процедура на ЗТП услед пандемије *COVID-19*.** У претходном периоду, на ЗТП су наставиле да се примењују нове процедуре које су омогућиле бољу функционалност ЗТП и олакшале прелазак људи и робе преко административне линије у условима пандемије *COVID-19*.²⁷
- **Усаглашени фитосанитарни сертификат** функционише без проблема након укидања „мера постепене примене реципроцитета“. Још увек нису решени проблеми забране увоза садног материјала винове лозе из централне Србије и регистрације и дистрибуције средстава за заштиту биља која су произведена у централној Србији, а дистрибуирају се на простор Косова и Метохије.

---

²⁴ За кријумчарење људи, од стране ове криминалне групе, примењиван је модус коришћења пасоша држављана Србије сличног изгледа са лицима која су кријумчарена и фалсификованих *PCR* тестова.

²⁵ Последњи састанак Имплементационе групе у Бриселу одржан је 12. марта 2018. године.

²⁶ Састанци на централном, регионалном и локалном нивоу су престали да се одржавају 16. априла 2018. године.

²⁷ На почетку пандемије *COVID-19*, на свих шест ЗТП уведене су посебне процедуре заштите здравља службеника које се и даље примењују. Такође је обезбеђена релаксирана процедура преласка теретних возила преко ЗТП, кретање здравствених радника, пацијената, медицинског материјала, заштитне опреме, лекова и основних животних намирница, које се примењују по потреби.

- **Усаглашени ветеринарски сертификати** функционишу без проблема. У претходном периоду усаглашене су две нове групе сертификата. Ради се о Сертификату за конзервирану храну за кућне љубимце, који је усаглашен 27. августа 2020. године, и Сертификату за испоруку домаћих говеда за приплод и/или тов, који је усаглашен 5. октобра 2020. године. Још увек нема никаквог помака када је у питању усаглашавање Сертификата за млеко и млечне производе и Сертификата за месо (свиња и живине) и производа од меса.
- **Усаглашени фармацеутски сертификат** функционисао је без проблема на заједничким тачкама прелаза на којима се одвија комерцијални саобраћај.
- **Техничка група SEED**, у чијем раду посредује ЕУЛЕКС, и даље не функционише иако је поново покренут Дијалог између Београда и Приштине.
- **Радови на успостављању нових и реконструкцији постојећих прелаза**, који су у надлежности Београда, суспендовани су док Приштина не испуни одредбе предвиђене Првим споразумом. Ипак, као израз добре воље у оквиру обновљеног Дијалога, почетком октобра 2020. године Београд је службеницима српске стране дао одобрење да пређу из старих контејнера у нови административни објекат на ЗТП Мердаре.²⁸ Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (*UNOPS*) је наставила са преосталим неопходним радовима на делу прелаза где раде службеници београдске стране,²⁹ које су завршили 24. децембра.
- **ЗТП Мердаре се и даље налази у систему тзв. „зелених коридора“**, који је формиран у оквиру Европске уније са циљем бржег и ефикаснијег решавања основних потреба људи по питању обезбеђивања њиховог снабдевања примарном робом, односно храном и санитарским материјалом током трајања пандемије *COVID-19*, а који је за партнере са Западног Балкана постао функционалан 14. априла.³⁰

7. Регионално представљање

Током извештајног периода, Београд је остао посвећен напретку свих облика регионалне сарадње и повезивања на простору Западног Балкана. У том смислу, Република Србија је, као одговорна страна у процесу Дијалога, наставила да у потпуности поштује одредбе Договора о регионалном представљању и сарадњи који је постигнут 2012. године.

Имајући у виду да су током овог извештајног периода такође на снази биле посебне епидемиолошке мере у скоро свим земљама региона и Европе, већина састанака међународних и регионалних организација и иницијатива одржана је у форми видео-

²⁸ ЗТП Мердаре је проширен и реконструисан од стране *UNOPS* финансијским средствима која су обезбеђена од стране ЕУ (*IPA* Приштина).

²⁹ Поменути радови се, пре свега, односе на завршетак проширења и реконструкције две саобраћајне траке на излазу из централне Србије ка КиМ, заједно са прилазним тракама ка паркингу, и постављање контролне кабине за проверу теретних возила.

³⁰ Као подршку активностима Транспортне заједнице и *CEFTA* српска Влада је усвојила велики број одлука у циљу олакшавања слободе кретања робе преко административне линије (посебно хране и остале примарне робе која се односи на санитарски материјал и друге производе).

конференција. Отуда су овога пута на тај начин и представници Београда и Приштине учествовали у активностима бројних иницијатива и организација, попут састанака Берлинског процеса, Самита о Западном Балкану, Процеса сарадње у Југоисточној Европи (*SEECF*), Регионалне иницијативе за миграције, азил и избеглице (*MARRI*), Фонда за Западни Балкан (*WBF*), као и у активностима Партнерске комисије Америчко-јадранске повеље (*A5*) и радних тела Светске царинске организације.

С друге стране, на међународном плану, ПИС у Приштини су наставиле да лобирају и аплицирају за чланство у разним међународним организацијама и струковним удружењима. Након што су у октобру 2019. године постале чланица Међународне организације врховних ревизорских институција (*INTOSAI*), у фебруару 2020. године поднеле су пријаву за чланство у Европској организацији врховних ревизорских институција (*EUROSAI*). Пријава је позитивно размотрена и начелно прихваћена на састанку Управног одбора те организације 12. новембра 2020. године, уз обавезу да *EUROSAI* изврши промену Статута, како би пријем Приштине у априлу 2021. године могао да буде и формално потврђен.

Током овог извештајног периода били су актуелни и покушаји Приштине да кроз регионалне и разне друге формате учествује у раду ОЕБС. У томе је подржавају поједине државе чланице ОЕБС које, и поред статусно неутралног става ове организације према питању статуса АП КиМ, испољавају своје политичке ставове позивајући представнике ПИС у Приштини на радне састанке на којима учествује шеф ОЕБС Мисије на Косову и Метохији (ОМИК).

Упркос наведеним проблемима, Београд ће и у наредном периоду остати посвећен унапређивању односа у региону, ради очувања регионалне стабилности, и залагати се за стриктно поштовање постигнутих договора и даљу нормализацију односа.

8. Званичне посете и официри за везу

Приштина је током извештајног периода наставила да крши Договор о званичним посетама кроз безразложно одбијање посета званичника Републике Србије Косову и Метохији³¹, селективно одобравање њихових посета и негативну реторику која доминира у јавним наступима приштинских званичника, којом се нарушава дух Договора и уопштено целокупан процес нормализације односа.

Такво поступање обележило је читаву другу половину 2020. године и кулминирало у новембру 2020. године бурном реакцијом и запаљивим изјавама и саопштењима тзв. министарке спољних послова ПИС у Приштини, којој није било омогућено да посети локацију Кижевак код Рашке на којој су пронађени посмртни остаци лица за која се верује да су албанске националности. Према устаљеној пракси Радне групе за нестала лица, посета таквим локацијама дозвољена је искључиво њеним члановима, и то само уз налог надлежног суда. Након тога, тзв. приштинско министарство спољних послова издало је саопштење у ком су све посете српских

---

³¹ Тако су министру просвете, науке и технолошког развоја Младену Шарчевићу у два наврата одбијене посете Универзитету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, иако су биле најављене благовремено и у складу са Договором.

званичника КиМ означене као провокативне и недозвољене све док Република Србија не упути извињење за наводни геноцид почињен над косметским Албанцима.

Услед наведеног, скоро до самог краја 2020. године није реализована ниједна посета српских званичника КиМ. Тек након протеста српске стране код представника ЕУ и писма СП ЕУ за Дијалог Београда и Приштине упућеног тзв. премијеру ПИС у Приштини, у којем је г. Лајчак апеловао на доследну имплементацију Споразума о слободи кретања и Договора о званичним посетама, у децембру 2020. године реализована је једна посета директора Канцеларије за КиМ Петра Петковића.

Међутим, за поједине српске званичнике, попут министара унутрашњих послова и одбране, још увек је на снази мера трајне забране уласка на КиМ, упркос томе што српска страна ЕУ посреднике од априла 2016. године упозорава да наведена мера представља грубо кршење Договора и тражи њено безусловно укидање.

Са друге стране, надлежни српски органи дословно поштују све одредбе Договора када је у питању реализација посета приштинских званичника централној Србији, те су током извештајног периода успешно реализоване две посете представника Приштине Прешеву и Бујановцу.

Када је у питању Аранжман о официрима за везу, може се рећи да се током извештајног периода овај договор у начелу спроводио без већих проблема. Посебно истичемо да је ангажовање ОзВ у протеклом периоду умногоме подстакло сарадњу Београда и Приштине у сузбијању пандемије *COVID-19* и обезбеђивање адекватне медицинске помоћи оболелима на КиМ. Упркос томе, требало би истаћи и да је Приштина и у актуелним кризним условима политизовала питања која су искључиво хуманитарног и здравственог карактера, па је тако у једном периоду онемогућила дотур медицинског кисеоника здравственим установама Републике Србије на простору КиМ и претила да угрози њихову способност пружања адекватне помоћи свим грађанима Покрајине.

Д) Остале теме

1. Наплата царина

Република Србија испуњава све преузете обавезе и врши наплату свих дажбина у складу са Споразумом о царинама.

Са друге стране, ПИС у Приштини су дефинитивним укидањем незаконитих царинских баријера – кроз укидање последње уведених мера „постепене примене реципроцитета“ – омогућила да се од половине 2020. године поново примењује Споразум о царинама.³² У том контексту, српска роба поново несметано улази на КиМ из правца централне Србије и самим тим се поново врши наплата средстава од царине, акциза и ПДВ.

---

³² Ове мере су у потпуности блокирале улазак српске робе на Косово и Метохију, чиме је онемогућено да се прикупљају дажбине у складу са Споразумом о царинама.

У извештајном периоду Приштина је наставила да утврђује царинску вредност робе на ЗТП Рудница/Јариње и Брњак/Табалије централно и само при дневној светлости. На последњем одржаном састанку Имплементационе групе у Бриселу 20. марта 2018. године, српска страна је тражила да се царињење робе на поменутиим прелазима одвија до 20:00 часова (не само при дневној светлости), за робу која не захтева велики број наименовања, односно не захтева додатне фитосанитарне или ветеринарске прегледе. Тај захтев у потпуном је складу са Техничким протоколом о имплементацији Закључака о *IBM*, којим је дефинисано да царинска служба ради 24/7. Међутим, до захтеване промене рада приштинске царинске службе још увек није дошло, иако је од наведеног састанка прошло безмало пуне три године.

2. Развојни фонд за тзв. север Косова

Након више од две године, нови састанак Фонда за развој севера АП Косово и Метохија („Фонд“) одржан је 23. октобра 2020. године.³³

Наведени састанак био је искључиво информативног карактера, са основним циљем представљања и упознавања нових чланова Фонда.³⁴ Актуелни чланови Фонда су: Специјални представник ЕУ на КиМ – Томаш Суњог (*Tomáš Szunyog*), министар финансија ПИС у Приштини – Хикмете Бајрами, као и представница српске заједнице на КиМ – Вања Ковачевић.

Наредни, и уједно последњи, састанак у 2020. години одржан је 6. новембра 2020. године, када је одобрен велики пројекат изградње Културног центра у општини Северна Митровица у вредности од 3,5 милиона ЕУР и размотрена решења за постојеће пројекте који имају проблема са имплементацијом.

Ради се о пројектима о којима је било говора у претходним извештајима: 1) изградња резервоара за пијаћу воду у Северној Митровици, 2) реконструкција Карађорђевог улице и снабдевање електричном енергијом регионалне депоније Савина Стена у општини Звечан, 3) изградња пута Коваче-Превија, 4) изградња спортско-рекреативне зоне и затвореног базена у општини Зубин Поток, 5) субвенције за узгој малине и реконструкција Основне школе у општини Зубин Поток, 6) израда општинске планске и пројектне документације за изградњу путева у општини Лепосавић.

Пошто је горепоменутиим мерама ПИС у Приштину практично био онемогућен промет производа из централне Србије на КиМ, Фонд дужи временски период није имао прилив средстава, те тренутно расположе сумом у висини од 1,5 милиона ЕУР.³⁵

Српска страна очекује да ће следећи састанак Фонда бити организован након окончања изборних процеса на Косову и Метохији.

³³ Претходни састанак одржан је 31. јула 2018. године.

³⁴ О самом функционисању Фонда одлучује Управни одбор, који се састоји од три члана: представника српске заједнице који има пребивалиште у једној од четири општине на северу Косова и Метохије, представника приштинских институција и Специјалног представника ЕУ на Косову и Метохији.

³⁵ У складу са тачком 9. Закључака председавајућег Радне групе за царину из 2013. године, средства Фонда се прикупљају од царинских и акцизних прихода, као и прихода од ПДВ-а сакупљених на ЗТП Јариње и Брњак, која се потом пребацују на рачун Фонда.

3. Осигурање возила

Меморандум о разумевању у области осигурања возила се релативно успешно примењивао током извештајног периода.³⁶

Именовањем кореспондената за анализу од стране тзв. Косовског бироа осигурања (*KIB*), који се бави обрађивањем захтева за исплату обештећења на подручју Покрајине, осигуравајућа друштва обе стране успоставила су директну међусобну сарадњу. Међутим, иако ова сарадња успешно функционише, на административној линији се још увек врши визуелна контрола возила, јер није успостављен систем електронске верификације полиса осигурања, којим би се смањила могућност кријумчарења возила и обезбедио већи степен сигурности приликом процене накнаде штете за возила.

Потребно је напоменути да главни проблем у области осигурања возила остаје Европски извештај о саобраћајној несрећи који је анексом 3, чланом 6, проглашен неважећим.

У наредном периоду, српска страна очекује да дође до успостављања система електронске верификације полиса осигурања возила.

4. Слободна трговина

Слободна трговина између Београда и Приштине се одвија у складу са Споразумом *CEFTA* о слободној трговини. Од изузетног значаја за ову област је и Споразум о царинском печату, као и Технички протокол о имплементацији *IBM*, у оквиру ког је постигнут Споразум о царинама.

Након што су 6. јуна 2020. године укинуте незаконите приштинске мере „постепене примене реципроцитета“, којима је у потпуности био онемогућен улазак производа из централне Србије на КиМ, ПИС у Приштини су углавном поштовале одредбе *CEFTA* споразума, уз појединачне изузетке. То се, пре свега, односи на 1) негативну праксу обрачуна транспортних трошкова блоковске робе (блокови за зидање димензија 25x19x19 и 25x19x12, као и 2) ферт-монт блокова за међуспратне конструкције) применом виших основица од реалних за обрачун ПДВ, као и 3) одлука из 2016. године да се за грађевинске блокове који долазе из централне Србије наплаћује додатна такса од два цента по блоку. Такође, још увек је на снази одлука Приштине од 19. октобра 2017. године, којом је уведена нецаринска баријера у виду посебне дажбине на брашно пореклом из централне Србије у износу од 40 ЕУР по тони. ПИС у Приштини овим нецаринским баријерама значајно повећавају цену српских производа и смањују њихову конкурентност на тржишту КиМ, што очито представља кршење одредаба *CEFTA* споразума.

---

³⁶ Меморандум је закључен 23. јуна 2015. године између Удружења осигуравача Србије (УОС) и тзв. Косовског бироа осигурања (КИБ), а ступио је на снагу 12. августа 2015. године. Меморандум омогућава узајамно признавање полиса осигурања за сва возила која са простора Косова и Метохије улазе на простор централне Србије и обрнуто.

У наведеном контексту би требало истаћи и проблем који се појавио након што је Уговор о енергетском повезивању ступио на снагу 29. октобра 2020. године, а приштински оператор преносног система *KOSTT* 14. децембра отпочео оперативно да функционише као засебна контролна област. Наиме, након тога дошло је до прекида трговине електричном енергијом између енергетских компанија из централне Србије и енергетских компанија са КиМ, којима се уједно не дозвољава да користе косовску електромережу за продају трећим партнерима. У овом тренутку веома је тешко да се изнађе решење проблема, јер ПИС у Приштини не признају лиценце за трговину електричном енергијом компанијама које функционишу у систему Републике Србије, нити намеравају да издају лиценце за трговину, снабдевање и дистрибуцију електричне енергије двома српским енергетским компанијама „ЕПС Трговина“ и „Електросевер“ у приштинском систему, у складу са Аранжманима из области енергетике.

Оваква негативна пракса, посебно у условима пандемије COVID-19, када практично целокупан промет српске робе на КиМ функционише у ванредним условима, указује да Приштина има намеру да константно - на директан или индиректан начин - отежава пласман српске робе на тржиште Покрајине.

Из централне Србије на КиМ и даље се највише пласирају прехранбени производи и пиће, хемикалије и хемијски производи, пољопривредни производи и деривати нафте, док са КиМ у централну Србију највише долазе основни метали, рециклажа, прехранбени производи и пиће.

5. Мост и Парк мира у Косовској Митровици

Иако су сви грађевински радови у зони главног моста на Ибру и пешачке зоне у Улици краља Петра завршени пре више од две године, а објекти технички спремни за отварање, ни током овог извештајног периода није дошло до њиховог отварања. Да би до тога могло да дође, у складу са споразумима који регулишу питање моста и његовог окружења, потребно је да Приштина претходно изврши административно разграничење општина Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола. Према том договору, ЕУ и српска страна тек након извршеног административног разграничења поменуте две општине могу да отпочну усаглашавање датума истовременог свечаног отварања главног моста и пешачке улице.

Питање разграничења у области Сувог Дола је иначе формално-правно регулисано Споразумом о мосту из 2015. године, Договором од 2. августа 2016. године, али и чланом 3.3. приштинског тзв. Закона о административним границама општина, којим је јасно прописано да ће граница између Северне и Јужне Митровице бити повучена преко територије катастарске зоне Суви До, која се у складу са овим законом тренутно налази у саставу општине Јужна Митровица.

Парадоксално је да је разграничење Северне и Јужне Митровице у области Сувог Дола фактички одавно већ извршено, али још увек није формално-правно спроведено због одбијања Приштине да примени поменуте договоре и сопствене прописе, као и да о овом питању уопште разговара у оквиру Дијалога. То разграничење је Приштина извршила у складу са принципима на којима инсистира српска страна пред покрајинске изборе 2017. године, када је Србе из српског дела тог села сврстала у бирачки списак

општине Северна Митровица, а Албанце из албанског дела тог села у бирачки списак општине Јужна Митровица, што се поновило и у свим накнадним изборним циклусима у Покрајини.

У вези са тим, Београд непрестано указује ЕУ посредницима да нема ниједан реалан изговор да изврши своје обавезе и у својим документима формализује поменуто административно разграничење, које је прописано споразумима који регулишу питање моста и његовог окружења. Отуда Београд захтева да европски посредници предузму мере према ПИС у Приштини, са јасним циљем да је обезбеде Приштина да она престане са опструкцијом завршетка имплементације Споразума о мосту.

Кључни проблем нерешавања овог питања је то што оно чини плодно тло за манипулацију, провокацију и застрашивање српског становништва, чиме се у значајној мери оптерећује политичко-безбедносна ситуација на северу КиМ, али и целој Покрајини. То је нарочито изражено у посебно безбедносно осетљивим областима Северне Митровице: Сувом Дољу и главном мосту на Ибру. С тим у вези, и током овог извештајног периода настављена је устаљена пракса политичких субјеката из албанског корпуса да повремено актуелизују питање „уједињења Митровице“ и/или издају нелегалне грађевинске дозволе Албанцима да спроводе нелегалне радове у области општине Северна Митровица - посебно у безбедносно осетљивој области Сувог Дола.

Све ризике оваквог приступа Приштине поново је потврдио још један инцидент до кога је дошло током извештајног периода. Ради се о тзв. пројекту уређења речног корита реке Ибар, од главног моста у К. Митровици до моста у селу Суви До, који је Приштина хтела да искористи да започне радове на ревитализацији пешачког моста код мешовитог насеља „Три солитера“. Тај план подразумевао је извођење радова без сагласности општине Северна Митровица, која је у административном смислу надлежна за ту област, са идејом да се од малог пешачког моста направи већи мост. Након активног ангажмана српске стране постигнут је договор о промени првобитне архитектонске дозволе, тако што је општина Северна Митровица, као једино надлежна, одобрила искључиво ревитализацију постојећег малог пешачког моста. Истовремено, договорено је да српска страна заузврат од општине Јужна Митровица добије дозволу за реконструкцију моста код Дудиног крша, имајући у виду да се приступни путеви налазе у њиховој административној надлежности.

Српска страна је и током овог извештајног периода непрекидно указивала ЕУ посредницима да приштинска страна свесно и континуирано крши одредбе Споразума о мосту и директно нарушава безбедност на северу КиМ, али и шире. Имајући у виду да је поменути споразум постигнут са циљем да се стабилизује безбедносна ситуација у посебно осетљивим безбедносним зонама главног моста на Ибру, као и области Сувог Дола, српска страна ће и у наредном периоду наставити да инсистира код ЕУ посредника на неопходности пуног поштовања свих његових одредаба и што бржег окончања његове доследне имплементације.

6. Цивилна заштита

Ни током овог извештајног периода није до краја довршена имплементација Споразума о интеграцији цивилне заштите (ЦЗ), јер Приштина и даље упорно одбија да испуни преузете обавезе.

Наиме, и поред вишегодишњег инсистирања српске стране да ЕУ посредници осигурају да Приштина отклони постојеће проблеме, исплати заостале зараде свим интегрисаним припадницима бивше ЦЗ и обезбеди им просторије за рад, још увек 164 лица (од укупно 483 или 33,95%) није примило једну или више зарада од почетка интеграције 2015. године. У најтежем положају су 4 лица која чак нису примила ниједну зараду. Такође, око 300 интегрисаних лица (скоро 65%) нема обезбеђене просторије за рад на северу КиМ, што је императивно индиректно прописано чланом 2. Споразума.

Неприхватљиво понашање Приштине је у претходном периоду настављено је и кроз уцењивање интегрисаних бивших припадника ЦЗ прекидом уговора о раду уколико не прихвате да буду распоређени на радна места која се налазе јужно од Ибра - што је на крају резултирало прекидом ангажмана за шест лица. Пракса њиховог застрашивања посебно је била изражена у другој половини 2019. године, али се нажалост наставила и током 2020. године.

У циљу превазилажења описаних проблема, Београд је у више наврата захтевао од ЕУ посредника да утичу на Приштину да испуни споразумом прописане обавезе. Нажалост, до сада није било никаквих помака по питању решавања ових проблема.

7. Споразуми и дијалог привредних комора

Сарадња две коморе заснована је на Меморандуму о разумевању између Привредне коморе Србије (ПКС) и Привредне коморе Косова* (ПКК) од 24. јула 2013. године, као и анексима о арбитражи у случају спорова и изградњи институционалних капацитета.

Током извештајног периода дошло је до напретка у сарадњи ПКС и ПКК доношењем Заједничке изјаве 22. септембра 2020. године, којом је изражена обострана подршка побољшању економских и свеукупних односа две стране. У изјави се оцењује да је процес нормализације односа између две стране основни предуслов за побољшање економског и друштвеног статуса свих грађана у региону и да представља предуслов за постизање свеукупног економског, друштвеног и политичког развоја Западног Балкана.

Две коморе исказале су и подршку иницијативи регионалне сарадње „мини Шенген“ јер она представља важан корак ка просперитету и унапређењу стабилности и конкурентности у читавом региону Западног Балкана. Истакнуто је уверење у позитиван резултат ангажовања америчке развојне финансијске корпорације („DFC“) у региону и предвиђено формирање заједничког тима за економску сарадњу, који би чинили пословни лидери и стручњаци који се баве економском нормализацијом, а који би радили у Београду и у Приштини. Примарна улога тог тима јесте да активно доприноси процесу економске нормализације и пружа помоћ и смернице свим странама које су у тај процес укључене, односно релевантним институцијама обе стране, пословној заједници, DFC,

Ексим банци, као и институцијама САД и ЕУ. У оквиру тима биће формиране секторске групе у којима ће се разматрати, надгледати и развијати пројекти из специфичних сектора.³⁷

Сарадња две коморе настављена је и у оквиру процеса Западни Балкан 6 (ЗБ6), кроз заједничке активности Коморског инвестиционог форума Западног Балкана (Форум). У том смислу, Форум је наставио да ради на стварању Регионалне економске зоне „западнобалканске шесторке“, која је предвиђена вишегодишњим акционим планом усвојеним на Самиту у Трсту у јулу 2017. године. На видео састанку Коморског инвестиционог форума западнобалканске шесторке, који је одржан 15. јула са циљем усаглашавања чланица форума по питању нове Регионалне економске агенде за период до 2024. године, договорено је јачање регионалне сарадње отклањањем међусобних баријера за пословање и успостављање заједничког тржишта региона. Предложено је увођење мера које су усмерене на смањење трошкова и отклањање уочених препрека за пословање у најкраћем могућем року, како би привредници што пре осетили конкретне користи и ублажили тешке последице здравствене кризе по пословање појединачних компанија и привреде региона у целини.

На састанку Управног одбора овог Форума, који је одржан 5. октобра 2020. године у Тирани, представници шест привредних комора основали су Пословни савет Форума који ће имати следеће надлежности:

- у име 400.000 компанија, које окупља заједничка регионална комора, пратиће на терену примену свих постигнутих споразума, отклањати препреке успешном привређивању у оквиру региона и сарадњи са Европском унијом;
- вршиће информисање свих западнобалканских партнера о препрекама које буду уочене на терену уз препоруку предлога мера које би требало спровести како би се обезбедио слободан проток људи, робе, услуга и капитала, у циљу олакшања пословања и смањења трошкова свих привредника у региону Западног Балкана и
- радиће на обезбеђивању активног учешћа пословне заједнице у изградњи заједничког регионалног тржишта и јединствене инвестиционе дестинације на Западном Балкану, као и у успостављању чвршћих регионалних економских релација.

На Самиту Западног Балкана, одржаном у Софији 10. новембра 2020. године, усвојен је Акциони план за заједничко регионално тржиште у коме је предложено убрзање изградње заједничког регионалног тржишта западнобалканске шесторке од стране новооснованог Пословног савета Форума.

---

³⁷ Ради се о следеће четири секторске групе: 1) Група за развој инфраструктуре како би се допринело инфраструктурним пројектима који се баве наставком изградње аутопута Мира, између Ниша и Приштине, реконструкцијом и модернизацијом железничких линија и њихових веза са лукама на Јадранском мору, изградњом и модернизацијом инфраструктуре за индустријске зоне и обезбеђивањем технологија за пројекте везане за производњу енергије из отпада, итд. 2) Група за производњу и диверзификацију одрживе енергије, која се бави диверсификацијом енергије, за подршку отварању електране у којој се користе литијумске батерије у региону, и истраживање и експлоатација литијума и осталих драгоцених руда. 3) Група за изградњу фабрике стакла у региону, чиме се обезбеђује добављач за читав регион, и слично. 4) Група за развој агро-туризма, која би истражила могућности развоја одрживог туризма заснованог на понуди локалних природних ресурса, као нпр. Копаоника и Брезовице, Ругова кањона, и слично.

Током извештајног периода, значајну подршку јачању регионалних економских интеграција и успостављању чвршћег оквира за сарадњу Западног Балкана и ЕУ дала је Немачка активним залагањем свог министра привреде и енергетике Петера Алтмајера (*Peter Altmaier*). У складу са тим, у наредном периоду биће организовано неколико догађаја и форума који би требало да допринесу геостратешком јачању положаја региона и његовом представљању као јединствене инвестиционе дестинације. Посебну прилику за долазак нових инвестиција Западни Балкан ће имати захваљујући оптимизирању ланца снабдевања немачких и европских компанија до чега је дошло услед последица пандемије *COVID-19*.

Закључак

Сагледавајући сву комплексност проблематике Дијалога Београда и Приштине, која је исцрпно елаборирана у претходном делу овог извештаја, али и политичке импликације управо окончаних избора за органе ПИС у Приштини, није без основа устврдити да се пред преговарачким процесом вероватно налази најизазовнији период од његовог покретања 2011. године. Осим саме чињенице да Приштина годинама системски одбија да испуњава обавезе које је преузела у Дијалогу и чини све да блокира и обесмисли овај процес, на такав закључак наводи и референдумски карактер победе унутар албанског корпуса оних политичких снага које су се од почетка најоштрије опирале нормализацији односа са Београдом.

У том смислу, вредело би се подсетити да су управо садашњи победници косметских избора, по правилу, насилно протествовали против скоро сваког поступка својих политичких такмаца (и претходника), који је, макар и само формално, предузиман у правцу релаксације односа са Београдом и српским фактором у целини. Имајући то на уму, свакако да у овом моменту онеспокојава могућност да Дијалог поново уђе у фазу коју је обележила једноипогодишња блокада процеса од стране ПИС у Приштини. Подсећања ради, осим трговинских баријера, Приштина је у том интервалу - кроз законска решења у вези преговарачке платформе и састава, овлашћења и начина рада њеног преговарачког тима - практично онемогућила и било какву могућност за супстантивно вођење преговора у стручно-техничком смислу.

Са друге стране, чињеница је да ни обновљени Дијалог није био много плодотворнији и објективно није оправдао висока очекивања. Упркос томе, не може се изгубити из вида и не вредновати чињеница да је посредничка страна у том циљу уложила огромне напоре, ресурсе и енергију и да је чак успела да обезбеди отварање разговора о важним питањима која су до сада била изван преговарачког процеса услед одбијања Приштине да о тим темама разговара. Нажалост, као и сваког претходног периода након постизања Првог споразума 2013. године, и овог пута се у основи наставила пролонгирана стагнација Дијалога, чији је кључни узрок не неуспех у преговорима о новим темама, већ одсуство испуњења најважније, темељне, тачке Првог споразума – а то је она која се односи на обавезу Приштине да формира Заједницу српских општина на Косову и Метохији.

У том погледу, понекад се стиче утисак да субјекти укључени у процес Дијалога свесно пренебрегавају чињеницу да ЗСО није формирана више од 2.850 дана од постизања Првог споразума. Београд отуда са ревношћу непрекидно броји те дане и

непрекидно указује ЕУ посредницима и међународној јавности колико је много времена непотребно изгубљено у тражењу 1000 разних начина који не могу довести до успеха Дијалога. Истовремено, сво то време постизања Првог споразума се занемарује и/или игнорише једини могући начин за суштински напредак, а то је онај начин који је јасно прописан и временски омеђен сетом споразума који прецизно регулишу питање формирања ЗСО. У том контексту суочени смо са парадоксалном ситуацијом, у којој уместо да све стране уложе напоре како би се процес одблокирао формирањем ЗСО, само је српска страна принуђена да своје ресурсе исцрпљује како би изнова и изнова објашњавала да успех у Дијалогу структурално није могућ без претходног испуњавања свих обавеза Приштине.

У том контексту, српска страна и даље са неверицом и жаљењем констатује да се Дијалог и даље суочава са тешко сваладивим препрекама које Приштина упорно поставља. Осим више пута акцентованог неиспуњавања преузетих обавеза, Приштина те препреке поставља и у оперативно-техничком смислу, руководећи се у Дијалогу деловањем у категоријама огољених уцена и ултиматума – што свакако није прихватљиво за било којег саговорника који пледира да учествује у озбиљним разговорима.

На овом месту требало би се подсетити и да је испуњење свих одредаба договорених споразума без сваке сумње насушна, животна, потреба свих грађана КиМ и целе Републике Србије. Чињеница је да је управо интерес грађана за унапређењем и нормализацијом њиховог свакодневног живота представљао кључни *ratio* отпочињања преговора под посредовањем ЕУ и на основу мандата релевантних органа УН. Отуда Београд и даље перципира Дијалог кроз ту призму, као једини легитимни и једини могући механизам за решавање проблема у односима са Приштином, али и као најподеснији оквир за изградњу и учвршћивање непосредне сарадње и свакодневног бољитка за све појединце, као и српско и албанско друштво на простору Косова и Метохије.

Говорећи о томе, а у контексту јасно артикулисаних захтева грађана са КиМ за побољшањем њиховог социо-економског положаја на протеклим изборима, српска страна напомиње да само напредак на путу ка ЕУ може обезбедити просперитет свих житеља КиМ и да је најбржи, али истовремено и једини пут до просперитета управо постизање нормализације односа Београда и Приштине путем Дијалога. С тим у вези Београд искрено прижељкује да ПИС у Приштини објективно сагледају све бројне користи од споразума који су одавно постигнути, а чију примену апсолутно безразложно одбијају или их примењују на једностран начин и супротно слову самих тих споразума.

Примера ради, примена статусно-неутралних споразума из области слободе кретања, ИБМ и слободне трговине неспорно је допринела бољитку живота на КиМ. Управо захваљујући одредбама тих споразума, грађани могу несметано да се крећу и по повољним ценама прометују робу са субјектима са простора централне Србије. Са друге стране стоји приштинска селективна примена тих споразума, увођење незаконитих блокада, као и нерационални захтеви њених институција за статусном верификацијом лажне једнострано проглашене независности тзв. „Косова“ кроз те споразуме. На тај начин ПИС у Приштини континуирано генеришу повремене прекиде у режиму слободе кретања и трговине, чиме наносе озбиљне економске штете привредним субјектима и

урушавају животни стандард житеља КиМ, а без икакве реалне могућности да такви потези могу довести до исхода који политичка Приштина прижељкује.

У том смислу Београд изражава наду да ће нова Влада ПИС у Приштини разумети да у српској страни нема непријатеља, већ сарадника у решавању међусобних сложених проблема, и да ће у том контексту приступити отвореније преговорима са Београдом у оквиру Дијалога. Ако ни због чега другог, Дијалог је истински био успешан у контексту чињенице да су се у том формату демократски изабрани представници две, толико супротстављене, стране састајали и имали прилику да отворено разговарају о међусобним проблемима па макар ти састанци понекад били без нарочито видљивог учинка. Премда ће противници Дијалога неизбежно „приметити“ да такви разговори у протеклих 2.863 дана нису предупредили бројне кризе у српско-албанским односима и нису довели до формирања ЗСО као нужног механизма за дугорочни опстанак Срба на КиМ, неспорно је да су њима ипак изграђени одређени важни канали међусобне комуникације. Захваљујући томе, повремене кризе су ипак бивале задржане у границама које су у безбедносном смислу далеко испод оног нивоа који су достизале пре него што је Дијалог покренут.

Узимајући у обзир све наведено, српска страна очекује и да ће, без обзира на све, нова приштинска влада што пре у доброј вери извршити све обавезе које су претходне Владе ПИС у Приштини у име те стране преузеле за време досадашњег трајања Дијалога. То у првом реду значи потребу хитног формирања ЗСО, и то онако како је договорено Првим споразумом, Планом имплементације и Општим принципима од 25. августа 2015. године.

Исто тако, очекивања српске стране су и да Приштина прекине са даљим опструкцијама Дијалога кроз покушаје да питања из преговарачког процеса решава једнострано, мимо Дијалога, у оквирима европских и регионалних организација, иницијатива и форума – попут *ENTSO-E*, Западни Балкан 6, Савета за регионалну сарадњу, Транспортне заједнице Југоисточне Европе итд. Приштина би требало да буде свесна да своје интересе неће остварити и/или дугорочно осигурати мимо Дијалога, при чему опструкција тог процеса може резултирати само непотребним и штетним успоравањем европског пута целог региона, а тиме следствено и додатног погоршања животног стандарда свих житеља КиМ.

Српска страна је до сада против таквог поступања одлучно протестовала код ЕУ посредника и захтевала да Унија, као гарант потписаног и договореног у Дијалогу, одбрани кредибилитет преговарачког процеса којим посредује. У том смислу, Београд користи прилику да назначи да ће сва решења у односима са Приштином, која евентуално буду била наметана изван оквира Дијалога, са српске стране бити сматрана правно ништавним. Уколико се овај проблем настави, Београд ће ЕУ посредницима поново јасно предочити све ризике таквог поступања, уз нове правно-политичке противмере које ће бити принуђен да предузме у заштити својих интереса, али и интегритета процеса Дијалога.

ЕУ као посреднику и гаранту потписаног треба одати признање што ипак успева да одржи „пламен Дијалога“ и што је у протеклом периоду у потпуности уважила и реално сагледала све кључне проблеме који су овде већ поменути. У том контексту

охрабрујућа је чињеница да је ЕУ дефинисала мандат свог Специјалног изасланика за Дијалог и кроз обавезу да са странама ради на имплементацији претходно постигнутих договора – чиме је и правилно препознала да је спровођење свега претходно договореног кључно за наставак Дијалога. Управо из тог разлога, као и због тога што је очито да је Дијалог без имплементације договореног осуђен на стагнацију, српска страна позива ЕУ да се активније ангажује и демонстрира већу енергичност према Приштини како би обезбедила да се сви до сада постигнути споразуми брзо и у потпуности спроведу.

Без обзира на све изазове који стоје пред преговарачким процесом у наредном периоду, Београд ће са своје стране наставити да води конструктивну политику у контексту проблема КиМ и настојаће да, у границама могућег, са Приштином учвршћује постојеће и гради нове мостове сарадње. Међутим, Београд указује да ће ти напори бити бесплодни уколико се не успостави клима међусобног поверења у којој више неће, чак и теоретски, бити могући политички мотивисани процеси и апсурдне пресуде попут оне у случају г. Зорана Ђокића којом су на најгрубљи начин погажени сви постулати права и правичности, који ништа мање нису на удару у условима у којима се српским спортистима и новинарима забрањује да обављају свој посао на простору КиМ.

Међусобно поверење је неопходно и у односима српске стране и посредника јер је апсолутно парадоксална ситуација у којој је једина страна која плаћа цену нарушених односа и описаног застоја у Дијалогу заправо Република Србија. Ово се јасно очитује у чињеници да ни у другој половини 2020. године Србија није отворила нити једно ново преговарачко поглавље у преговорима о придружењу ЕУ. Српска страна сматра да се тиме пренебрегава искључиви допринос Београда у очувању Дијалога и да је оваква демонстрација недостатка поверења коју је ЕУ исказала према Републици Србији апсолутно неоправдана, као и да то никако не може и неће утицати на Београд да одустане од својих, споразумима гарантованих, интереса. Напротив, српска страна одлучно ће наставити своју доследну и искрену политику нормализације односа са Приштином, као што ће наставити са радом на придруживању европској породици народа која је формирала ЕУ, али у тој политици ни по коју цену неће одустати од било којег права које јој је споразумима гарантовано, као ни од заштите српског народа на Косову и Метохији.